

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁRSKA PRÁCA
Ján Čarnogurský a vznik KDH

2012

Zuzana Kováčová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

JÁN ČARNOGURSKÝ A VZNIK KDH

Bakalárska práca

Študijný program: Politológia

Školiace pracovisko: Katedra politológie a európskych štúdií

Školiteľ: doc. Mgr. László Ölös, PhD.

Nitra 2012

Zuzana Kováčová



Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta

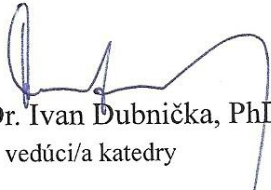
ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Zuzana Kováčová
Študijný program: politológia (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: 3.1.6 politológia
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Ján Čarnogurský a vznik KDH
Anotácia: Charakteristika osobnosti Jána Čarnogurského a analýza vzniku KDH.

Školiteľ: Mgr. Ladislav Öllös, PhD.
Oponent: PhDr. Elena Dřízová, CSc.
Katedra: KPES - Katedra politológie a európskych štúdií
Vedúci katedry: doc. PhDr. Ivan Dubnička, PhD.

Dátum zadania: 07.10.2010
Dátum schválenia: 07.10.2010


doc. PhDr. Ivan Dubnička, PhD.
vedúci/a katedry

POĎAKOVANIE

Ďakujem školiteľovi mojej bakalárskej práce, pánovi doc. Mgr. Lászlóvi Öllósovi, PhD. za jeho cenné rady, pripomienky, pomoc a podporu pri písaní bakalárskej práce. Chcem sa poďakovať aj rodine a priateľom za ich pomoc a podporu pri vyhľadávaní kníh.

ABSTRAKT

KOVÁČOVÁ, Zuzana: *Ján Čarnogurský a vznik KDH* [Bakalárska práca] Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta; Katedra politológie a európskych štúdií. Školiteľ: doc. Mgr. László Ölös, PhD. Nitra 2012, 52 s.

Cieľom záverečnej práce je charakteristika osobnosti Jána Čarnogurského, popis jeho politických začiatkov a udalostí, s ktorými je spätá jeho osoba, taktiež sú popísané prelomové situácie, s ktorými sa vo svojom ťažkom skúšanom živote stretol, ako napríklad väzenie počas novembrových dní 1989. Popisuje, ako sa Ján Čarnogurský prepracoval až do vrcholovej československej a neskôr aj slovenskej politiky z pozície advokáta a právnika. V práci sa analyzuje vznik KDH - strana, ktorej zakladateľom je Ján Čarnogurský a ktorá je v slovenskej politike až dodnes. Zameriava sa tiež na KDH od roku vzniku 1990 až po rok 2000, kedy Čarnogurský opustil ministerské kreslo a odišiel z politiky. Je poukázané aj na to, čomu sa v súčasnosti Ján Čarnogurský venuje.

Kľúčové slová: Ján Čarnogurský, KDH, politika, voľby, vznik SR

ABSTRACT

KOVÁČOVÁ, Zuzana: *Ján Čarnogurský and formation of KDH*. [Bachelors work] Constantine the Philosopher University in Nitra. Philosophical faculty; Department of politology and European studies. Tutor: doc. Mgr. László Ölös, PhD. Nitra 2012, 52 s.

The aim of thesis is to characterise personality of Ján Čarnogurský, his political beginnings and the events, which are linked to him. The thesis also describes the groundbreaking situations such as a prison during the November days of the 1989th, which Čarnogurský has dealt with during his hard-life. It describes how Ján Čarnogurský worked up from a position of an advocate and a lawyer to Czechoslovak top politician and later Slovak one. It analyze the formation of KDH - party whose founder is Ján Čarnogurský and is still in Slovak politics. This work also focuses on the KDH from 1990 to 2000 when Čarnogurský left the ministerial chair and the politics. It also refers to what he nowadays deals with.

Keywords: Ján Čarnogurský, KDH, politics, elections, the formation of SR

OBSAH

ÚVOD	11
1. Politické začiatky a udalosti	13
1.1 Ťažké časy komunizmu	13
1.2 Sviečková manifestácia	15
1.3 Bratislavské listy, bratislavský samizdat	18
1.4 Novembrová revolúcia	20
1.5 Proces Čarnogurský	23
2. Vznik KDH	26
2.1 Myšlienka vzniku strany	26
2.2 Prvé kroky KDH.....	27
2.3 Princípy kresťanskej demokracie	29
2.4 Prvé parlamentné voľby 1990	30
2.5 Delenie KDH.....	32
2.6 Druhé parlamentné voľby 1992	33
2.7 Vznik Slovenskej republiky a predčasný pád vlády	35
2.8 Nová éra	39
2.9 Bývalý minister dnes a jeho pohľad na súčasnú politiku SR.....	43
ZÁVER	46
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	49

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK

atď.- a tak ďalej

BBC- British Broadcasting Corporation

CSc.- kandidát vied

ČR- Česká republika

ČSR- Československá republika

ČSFR- Československá federatívna republika

ČSSR- Československá socialistická republika

Dr.- doktor

DS- Demokratická strana

DÚ- Demokratická únia

EDÚ- Európska demokratická únia

EÚ- Európska únia

FZ- Federálne zhromaždenie

HZDS- Hnutie za demokratické Slovensko

JUDr.- doktor práv

KDH- Kresťanskodemokratické hnutie

KSČ- Komunistická strana Československa

MK- Maďarská koalícia

MKDH- Maďarské kresťanskodemokratické hnutie

MNI- Maďarská nezávislá iniciatíva

napr.- napríklad

NATO- Severoatlantická aliancia

ODS- Občianska demokratická strana

ODÚ- Občianska demokratická únia

OECD- Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

OF- Občianske fórum

o. i.- okrem iného

OSN- Organizácia spojených národov

plk- plukovník

PhDr.- doktor filozofie

SAV- Slovenská akadémia vied

SDK- Slovenská demokratická koalícia

SDL- Slovenská demokratická ľavica

SDSS- Sociálnodemokratická strana Slovenska

SKDH- Slovenské kresťanskodemokratické hnutie

SNB- Zbor národnej bezpečnosti

SNR- Slovenská národná rada

SNS- Slovenská národná strana

SOP- Strana občianskeho porozumenia

SPaŽ- Slovenské pramene a žriedla

SR- Slovenská republika

SSR- Slovenská socialistická republika

s.r.o.- spoločnosť s ručením obmedzeným

STV- Slovenská televízia

SZS- Strana zelených na Slovensku

ŠtB- Štátna bezpečnosť

tzv.- takzvaný

USA- United States of America

ÚV KSČ- Ústredný výbor komunistickej strany Československa

VPN- Verejnost' proti násiliu

Úvod

V záverečnej práci budeme charakterizovať osobnosť Jána Čarnogurského ako právnika, politika a človeka, ktorý sa výrazným spôsobom pričínal o pád komunizmu vo vtedajšom Československu a bojoval o spravodlivosť v štáte, aj keď on sám musel prejsť ťažkou cestou k splneniu jeho cieľa. Sústreďíme sa aj na vznik politickej strany KDĽ, ktorej bol práve Čarnogurský zakladateľom. Rozoberáme túto politickú stranu od roku 1990 až po rok 2000, kedy Ján Čarnogurský odišiel z vrcholovej politiky, kladieme dôraz aj na vznik SR v roku 1993 a opisujeme rôzne situácie, ktoré sa udiali na slovenskej politickej scéne.

Naším cieľom bude poukázať na dôležitosť tejto osoby z hľadiska politiky v našich dejinách počas 20. storočia, osoby, ktorá si zaslúži pozornosť. Budeme sa snažiť popísať udalosti, na ktorých sa Ján podieľal a ktoré zanechali veľký vplyv na našu krajinu.

Bakalársku prácu rozdeľujeme do dvoch kapitol. Na začiatku prvej kapitoly popisujeme detstvo Jána Čarnogurského, cez kariéru právnika až po väzenie, prepustenie a pád komunizmu v Československu. V druhej kapitole analyzujeme vznik strany KDĽ, cez vznik samostatnej Slovenskej republiky až po odstúpenie Jána Čarnogurského z politiky. Zaoberáme sa aj tým, čomu sa v súčasnosti Čarnogurský venuje a aký je jeho názor na momentálnu politickú situáciu na Slovensku.

Dovoľujeme si stanoviť hypotézu, ktorá sa skladá z dvoch častí. V prvej predpokladáme, že Ján Čarnogurský už od detstva inklinoval k spravodlivosti, preto si aj vybral kariéru právnika, v ktorej je úspešný dodnes. V dospelosti sa snažil o zvrhnutie režimu, ktorého sa nebál, začal jednoznačne vystupovať a pomáhal ľuďom, ktorým režim škodil a ubližoval. Jeho úsilie spolu s ďalšími pribojnými ľuďmi viedlo k zvrhnutiu režimu a nastala nová demokratická éra. Predpokladáme, že sa dopracujeme tiež k tomu, že KDĽ ako nová politická strana sa snažila zúčastniť na tvorbe budúcich slovenských dejín a bola to výlučne pravicová strana, ktorej princípmi bola sloboda, solidarita, spravodlivosť a subsidiarita. Domnievame sa tiež, že táto nová strana mala za cieľ stať sa koalíčnou stranou a priniesť niečo nové do slovenskej politiky.

Budeme vychádzať hlavne z diel autorov, ktoré sú ľahko a všeobecne prístupné, či už v knižniciach alebo v kníhkupectvách. Ján Čarnogurský má svoju vlastnú webovú stránku,

kde zverejňuje svoje príspevky a píše blogy. Keďže je Ján Čarnogurský výrazná osoba, budeme hľadať udalosti, v ktorých sa posnažíme poukázať na jeho veľkosť.

1. Politické začiatky a udalosti

1.1 Ťažké časy komunizmu

Ján Čarnogurský sa narodil 1. januára 1944 v Bratislave a vyrastal v rodine, kde politika bola dennodenným chlebom. Aj keď jeho otec pracoval ako robotník, vždy sa zaujímal o politiku. Priatelia a známy sa tiež zaujímali o politiku a boli z bývalých politických kruhov. Pochádzal z piatich detí, z ktorých len on kráčal v tomto smere v otcových šľapajách. Už ako dieťa ticho sedel a počúval, keď sa doma hovorilo o politike. Pochádzal z katolíckej rodiny. Jeho otec dokonca svoje štúdiá začal v seminári a jeho strýko Ján vyštudoval teológiu v Ríme.

Politika už od detstva zasahovala do jeho života. Začiatkom päťdesiatych rokov, do ich štvorizbového bytu na Palisádach rozhodnutím národného výboru nasťahovali rodinu Rudolfa Lančariča, príslušníka Štátnej bezpečnosti. Časom bola rodina Čarnogurských úplne vykázaná z Bratislavy. Otca Jána Čarnogurského v roku 1951 zavreli v súvislosti s Clementisovým a Husákovým procesom. Medzitým, ako bol jeho otec vo väzbe, sa presťahoval s mamou a súrodencami do Malej Frankovej. Otec bol prepustený po deviatich mesiacoch.

Keď Čarnogurský skončil základnú školu, jeho jediného škola neodporúčala na strednú školu. Avšak otec mal známeho riaditeľa gymnázia v Kežmarku, ktorý mu vybavil prijatie na strednú školu. Po roku teda prestúpil do Bratislavy. Po maturite sa jeho situácia opakovala, a hoci zmaturoval na čisté jednotky, znovu bol jediný, ktorého neodporúčali na vysokoškolské štúdium. Čo bolo dôvodom?¹ Jeho otec bol poslancom snemu za slovenského štátu. Prijali ho však na dvojročnú nadstavbovú stavebnú priemyslovku, na ktorej študoval geodéziu. Keď ukončil prvý ročník, opäť sa pokúšal dostať na vysokú školu - stavebnú fakultu. Prijali ho až v roku 1963, keď sa tam znova hlásil. Táto škola ho ale nebavila, a preto po prvom ročníku požiadala o prestup na právnickú fakultu. Na tejto fakulte už bol spokojný a dokonca prijatý na prvýkrát. Zrejme to bol náznak zlepšenia politických pomerov. Ako jediné pozitívum jeho odbočenia do technických sfér je jeho manželstvo, pretože jeho manželka Vierka študovala na stavebnej priemyslovke v Bratislave, keď Ján Čarnogurský študoval na nadstavbe.

¹ Pozri bližšie: TAKÁČ, L.: *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:189 (2)*, s. 41

Študentský časopis Mladý právnik uverejnil Čarnogurskému prvý článok v roku 1964, v ktorom porovnával vydania Marxových spisov z roku 1848. Poukazoval na to, že v českom vydaní chýbajú články z Neue Zeitung, v ktorých zúrivo kritizoval postoje Slovanov v revolúcii. Avšak v Univerzitetnej knižnici našiel ruské a nemecké vydania, v ktorých našiel tieto články. Dostalo sa to až na stôl dekana, ktorý distribúciu ihneď zastavil. Kauza vyvolala veľký rozruch na fakulte. Po treťom ročníku požiadala o prestup do Prahy, ktorý mu aj následne schválili. Čarnogurský sa ocitol v novom prostredí, musel sa prispôbiť novým podmienkam, venoval sa viacej štúdiu, preto sa ani verejne neangažoval. V roku 1969 úspešne promoval a vrátil sa naspäť do Bratislavy, kde tiež absolvoval základnú službu vo vojenskej justícii. Potom nastúpil do advokácie.

Spoločenské a politické problémy ho formovali aj v advokátskej práci. Obhajoval veľa ľudí, ktorých režim prenasledoval. Dokázal už odhadnúť, čo si mohol dovoliť v daných politických podmienkach. Pre vtedajšie politické štruktúry bol už jeho otec nezaujímavý, do popredia sa dostávali proreformní komunisti z roku 1968. Keďže Ján Čarnogurský nebol „zaťažený“ rokom 1968, tak mohol v prvých rokoch praxe jednoznačne vystupovať.²

Začínal preberať kauzy vylučovaných komunistov, s ktorými v roku 1970 začínali prvé trestné procesy. Boli to najmä náboženský aktivisti. Bol taký populárny, že sa o jeho obhajobách hovorilo aj vo vysielaní rozhlasových staníc na západe. V roku 1981 ho nakoniec z advokácie vyhodili. Dôvodom bola obhajoba pána Adámka z Brna a pani Šinglovej zo Znojma. V roku 1982 ho prijali za šoféra do Doprostavu. Neskôr mestský výbor rozhodol, že Ján Čarnogurský môže pracovať ako podnikový právnik. Prihlásil sa do Domácich potrieb a pracoval tam tri roky.

V čase, keď pracoval v advokácii si uvedomoval, že tam môže urobiť pre opozíciu čosi viac, než keby sa zapája do nejakých ilegálnych štruktúr. Teraz mu ale na zamestnaní až tak veľmi nezáležalo, a preto sa zúčastňoval rôznych disidentských skupín. A tak sa v roku 1982 začal vydávať prvý periodický disidentský časopis Náboženstvo a súčasnosť. Vybudoval si styky s rádiom Slobodná Európa, ktorému spolu s Františkom Mikloškom dodávali súčasné aktuality. Jeho aktivita sa natoľko prehlbovala, až 1. januára 1987 úplne stratil zamestnanie. Čarnogurský sa priklonil ku katolíckemu disentu, pomáhal organizovať púte a taktiež sa musel podrobovať výsluchom, z ktorých vyrozumel, že ŠtB sa snaží zamedziť spoluprácu slovenských disidentov, napr. Šimečka, Kusý, s českým disentom

² Pozri bližšie: TAKÁČ, L.: *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:189* (2), s. 41-42

a katolíckeho disentu s občianskym. Tieto spojenia udržiavali práve oni. Úzko totiž spolupracovali s pražskými katolíckymi disidentmi, ako boli napr. Malý, či Dr. Benda. Boli v kontakte aj s kardinálom Tomáškom, ktorého v Prahe navštívili. Celé to organizoval František Mikloško, ktorý bol viac zaangažovaný v štruktúrach tajnej cirkvi.

V rôznych aktivitách, ktoré rezonovali v spoločnosti, nadväzoval Čarnogurský na konkrétne historické tradície, čím bola napr. návšteva cintorína a polozenie kvetov na hrobe zastrelených v Černovej, návšteva Bradla, atď. Pre ľudí to bolo zaujímavé a malo to značnú odozvu, automaticky počítal s tým, že bude nezamestnaný.

Nakoniec bolo výhodou, že bol dva roky nezamestnaný. Žil z honorárov za aktuálne materiály pre Antona Hlinku, čo sa skoro rovnalo platu, ktorý by bol dostával ako právnik. Vďaka tomu mohol študovať, cestovať po republike, pripravovať sa na politickú dráhu.

1.2 Sviečková manifestácia

V roku 1987, keď Ján Čarnogurský začal pripravovať vydanie ilegálneho časopisu Bratislavské listy, prebiehala podpisová akcia moravských katolíkov. Na Slovensku mala veľkú podporu a aj odozvu. Bola to vtedy najväčšia podpisová akcia v komunistickom bloku, čo pozdvihlo sebedomie katolíckeho disentu.³ Petíciu organizovali Josef Adámek a Augustín Navrtátil. Boli tu zhrnuté požiadavky voči štátnym orgánom do 31 bodov. Kardinál F. Tomášek v liste vyzýval k jej podpore.⁴ Prvé podpisy začali zbierať na Orave náboženský aktivisti Ladislav Stromček a Ján Suroviak. Za dva dni sa vyzbieralo prvých 4925 podpisov.⁵ Čechy a Morava sa k akcii pridali o pár týždňov neskôr. Bezpečnosť sa snažila ľudí, ktorí petíciu podpísali zastrašiť, avšak neúspešne. Dokonca došlo aj k premiestneniu kňaza, ktorý apeloval na podpísanie petície. Petíciu celkovo podpísalo do pádu komunistického režimu 501 590 občanov. Zo Slovenska 291 284 a z Moravy a Čiech 210 306 občanov. Petičná akcia vyvolala ďalšiu akciu - manifestáciu za dodržiavanie náboženských a ľudských práv. Pôvodcom bol emigrant a podpredseda Svetového kongresu Slovákov Marián Šťastný.⁶ V tom čase prišla ponuka od Šťastného Jánovi Čarnogurskému, aby sa usporiadala manifestácia. Jeho výzva bola tajná a list prišiel k jeho

³ Pozri bližšie: TAKÁČ, L.: *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:189 (2)*, s. 42-44

⁴ Pozri bližšie: ŠIMULČÍK, J.: *Čas svitania*, s. 24

⁵ Pozri bližšie: ŠIMULČÍK, J.: *Zápas o nádej*, s. 179

⁶ Pozri bližšie: LETZ, R.: *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:189 (1)*, s. 330

rodičom v bonboniére. Vo februári 1988 otec list Čarnogurskému priniesol, v ktorom Marián Šťastný písal, že sa má 25. marca 1988 usporiadať demonštrácia pred československými veľvyslanectvami v hlavných západných mestách. V liste bola taktiež požiadavka, či by sa demonštrácia nemohla súbežne konať aj v Bratislave, aby to bola koordinovaná akcia exilu a domova. Dátum bol najdôležitejší. Čarnogurský list zničil. Keďže návrh prišiel v čase, keď bola na Slovensku podpisová akcia, Čarnogurský si vedel v tejto atmosfére predstaviť, že by sa manifestácia mohla uskutočniť.⁷

F. Mikloško poslal 10. marca 1988 Obvodnému národnému výboru Bratislava I. žiadosť, aby sa mohla manifestácia uskutočniť 25. marca 1988 na Hviezdoslavovom námestí o 18.00-18.30 hod. Táto žiadosť bola zamietnutá z dôvodu, že zvolávateľ nie je združený v žiadnej dobrovoľníckej organizácii ani spolku. Nemôže teda zabezpečiť zachovanie verejného poriadku počas akcie. Mikloško sa vzápätí odvolal a argumentoval tým, že manifestáciu neorganizuje len on sám, ale spolu s množstvom veriacich, ktorí dokázali zabezpečiť poriadok na masových púťach. Do pohybu sa dostával stranický a propagandistický aparát. 14. marca 1988 požiadal plk. Š.Mikula - náčelník Správy SNB ministra vnútra ČSSR o súhlas na vyhlásenie bezpečnostnej akcie. Minister súhlasil o deň neskôr. 18. marca 1988 vytvorilo predsedníctvo ÚV KSS politickú komisiu, ktorá mala navrhnúť protiopatrenia. Bezpečnostné zložky proti nepovolanej manifestácii zasiahli veľmi tvrdo (použitie obuškov, vodných diel, nájazdy automobilov do manifestujúcich).

Na manifestácii sa priamo zúčastnilo 3000-4000 účastníkov. Tí, ktorí manifestáciu iba pasívne sledovali bolo okolo 8-10 000 osôb. Zadržaných bolo 141 osôb bezpečnostnými orgánmi. Trinásť z nich boli novinári - cudzí štátni príslušníci. Bratislavská manifestácia bola prvá masová verejná protestná akcia po roku 1969. Zásah mal ukázať, že strana a vláda má situáciu pevne v rukách, zároveň mal paralyzovať ďalšie aktivity skrytej cirkvi. Význam manifestácie spočíval hlavne v tom, že komunistický režim postupne strácal sympatie verejnosti a ocital sa vo väčšej a väčšej izolácii.⁸

Situáciu z piatka 1988 sledovalo množstvo tlačových agentúr, prinášali sa podrobné správy o tom, ako to v piatok na námestí vyzeralo. Bezpečnostné orgány zadržali televízne štáby rakúskej a západonemeckej televízie, ale aj viacerých západných korešpondentov, medzi nimi aj britského reportéra BBC, ktorého bili po hlave. Niekoľko rakúskych

⁷ Pozri bližšie: TAKÁČ, L.: *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:189 (2)*, s. 44

⁸ Pozri bližšie: LETZ, R.: *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:189 (1)*, s. 330-332

novinárov držali vo väzbe približne 8 hodín. Bezpečnostné orgány im nariadili vyplniť dotazníky, v ktorých bola o.i. aj otázka, ako sa dozvedeli o konaní demonštrácie. Bezpečnostné orgány vo štvrtok uzavreli vysokoškolské internáty a prinútili študentov, aby opustili mesto. Vysokoškolské prednášky boli v piatok zrušené. Informačné prostriedky začali propagandistickú kampaň proti vigílii. Bezpečnostné orgány už vo štvrtok a v piatok ráno zatkli mnohých organizátorov protestu, medzi nimi aj Františka Mikloška, ktorého zaistili v piatok ráno. Medzi zatknutými bol tiež Ján Čarnogurský, ktorý bol prepustený v piatok večer po viac ako 10-hodinovej väzbe. Bola zastavená autobusová premávka z okolitých miest a dedín do Bratislavy. Zároveň bol takmer úplne zablokovaný prístup do centra mesta. Aktivisti hovoria, že tieto akcie výrazne ovplyvnili účasť na vigílii. Napriek všetkému, asi 2000 veriacich z celého Slovenska a Moravy zaplnilo za hustého dažďa Hviezdoslavovo námestie, aby sa spoločne modlili za náboženskú slobodu v ČSSR.⁹ Manifestáciou sa ukázalo, že veriaci si želali obsadenie biskupských stolcov kandidátmi pápeža, a nie vlády. Cirkev už v roku 1122 vyhrala zápas o investitúru, t.j. o samostatné určenie nositeľov cirkevných úradov.¹⁰ Sviečková manifestácia bola výnimočná aj tým, že veriaci, ktorí sa zhromaždili pred Národným divadlom, chceli modlitbou a horiacimi sviečkami vyjadriť svoje požiadavky za ľudské práva a za práva cirkvi.¹¹

Keď protesty a ozveny na Bratislavský veľký piatok zazneli v prvých správach v onen piatok, hneď potom sa množili v ďalších dňoch ako lavína po celej Európe, ba dokonca aj po celom svete. Šírili sa medzi politikmi, diplomatmi, v cirkvi i mimo nej, v tlači alebo rozhlase.

Na helsinskej konferencii vo Viedni prehovoril o zhromaždení v Bratislave veľvyslanec USA, zástupca Rakúska a Británie. Britské ministerstvo zahraničných vecí začalo protesty v sobotu 26. marca. Následne sa ozval generálny riaditeľ rakúskej štátnej televízie, ale aj významné denníky Die Welt, Zürcher Zeitung, Die Kronenzeitung, Kurier, Die Presse a iné. Začali sa tiež protesty rakúskej katolíckej mládeže, biskupa Kuntnera, predsedu rakúskeho hnutia Justicia et pax. Prehovorili ďalší biskupi, rakúsky minister zahraničia A. Mock, britský minister D. Mellor, maďarská spoločnosť na obranu ľudských práv, hnutie mužov viedenskej arcidiecézy, kardinál König i parížsky arcibiskup kardinál Jean Lustiger, či biskupi v Austrálii. Protestoval takmer celý svet.

⁹ Pozri bližšie: KOREC, J.CH. a spol. : *Bratislavský veľký piatok*, s. 57-58

¹⁰ Tamže: s. 71

¹¹ Tamže: s. 9

Vatikánsky rozhlas stál od začiatku jasne na strane veriacich v Bratislave. Závažným protestom a ozvenou bol komentár, v ktorom sa odzrkadľovalo stanovisko vlády USA. Na Slovensku a v ČSSR bol jedným z prvých vážnych protestov list J.CH. Korca adresovaný predsedovi vlády.¹²

Bratislavská sviečková manifestácia z 25. marca 1988 vstúpila do dejín ako jeden z najvýznamnejších verejných prejavov odporu voči komunistickému režimu v bývalom Československu. Zhromaždenie bolo predzvesťou „Nežnej revolúcie“ zo 17. novembra 1989.¹³

1.3 Bratislavské listy, bratislavský samizdat

Bratislavské listy ako samizdat boli prvý a jediný časopis na Slovensku, ktorý bol otvorene opozičný voči komunistickému režimu. Vychádzal pod plným menom a adresou vydavateľa.¹⁴ Avšak prvým samizdatovým časopisom v Československu bol v roku 1973 časopis Orientácia. Počet takýchto samizdatových titulkov rástol a vrchol dosiahol v polovici 80. rokov.¹⁵

25. júla 1989 Ján Čarnogurský oznámil Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky listom svoju požiadavku na vydávanie časopisu Bratislavské listy. V liste bolo vyzdvihnuté najmä to, že časopis mal záujem vytvárať priestor pre slobodnú diskusiu o problémoch v spoločnosti a štáte, aj o alternatívach budúceho vývoja. Východisko pre pochopenie problémov v spoločnosti a štáte videli zakladatelia v kresťanskom poňatí človeka. Časopis spomedzi alternatív budúceho vývoja pokladal za správne tie, ktoré sa budujú na kresťanských etických princípoch. Akokoľvek pokladá kresťanské učenie za základ svojho poznania a rozhodovania, jeho správnosť sa musí prejavíť v slobodnom dialógu aj s inými myšlienkovými smermi, lebo slobodný dialóg dáva záruky poznania pravdy. Časopis sa preto chcel uchádzať o príspevky aj z iných myšlienkových smerov. Bratislavský samizdat chcel upevňovať u svojich čitateľov najmä vedomie európskej príslušnosti prostredníctvom poznania situácie a problémov iných európskych národov, predovšetkým našich susedov.

¹² Pozri bližšie: KOREC, J.CH. a spol. : *Bratislavský veľký piatok*, s. 207-208

¹³ HANUS, L.: *Čo je sviečková manifestácia* [online]. [cit 2012.11.15]. Dostupné na internete: <http://www.svieckovamanifestacia.sk/index.php>

¹⁴ DEMKO, M.: *Bratislavské listy, bratislavský samizdat* [online]. [cit.2011.11.15]. Dostupné na internete: <http://www.networkslovakia.sk/blogy/bratislavske-listy-bratislavsky-samizdat>

¹⁵ Pozri bližšie: ŠIMULČÍK, J.: *Svetlo z podzemia*, s. 19

Časopis sa ďalej pokúsi získavať príspevky, ktoré by takéto poznanie sprostredkovali. Časopis však nie je orgánom žiadnej cirkevnej štruktúry. Znamená to, že nepodlieha cirkevnej cenzúre a žiadna cirkev, ani tzv. tajná, nezodpovedá za publicistiku časopisu. Za pravdivosť uverejnených faktografických údajov zodpovedá ohlasovateľ podľa § 19 zákona číslo 81/1966 Zb. tlačového zákona.

Časopis mal vychádzať predbežne nepravidelne, v závislosti od príspevkov, určených na uverejnenie.¹⁶ Na základe tejto požiadavky, v júli 1988 Bratislavské listy Ján Čarnogurský založil ako samizdat v náklade 500 kusov. V prvom čísle redakcia napísala, ako bude časopis vyzeráť, že chce vytvárať priestor pre slobodnú diskusiu o problémoch v spoločnosti a štáte, aj o alternatívach budúceho vývoja, bude informovať o problémoch exilu, ale privíta sa aj pohľad na situáciu u nás doma zo zorného uhla exilu. Sama redakcia bola zvedavá, ako sa jej podarí splniť vytýčené predsavzatia.

Okrem Jána Čarnogurského boli hlavnými tvorcami časopisu aj Ján Langoš a František Mikloško. Šéfredaktorom prvých piatich čísel legálnych Bratislavských listov v roku 1990 sa stal Ladislav Szalay, neskôr šéfredaktorovanie prevzal Rudolf Lesňák. Tento časopis neobsahoval žiadny programový článok, ktorý by apeloval na zmenu režimu. Nemohli si to v tých časoch dovoliť. Po roku 1989 nastali veľké zmeny a Bratislavské listy nielenže prešli z ilegality do legality, ale po vzniku Kresťanskodemokratického hnutia zmenili aj vydavateľa, ktorým sa stalo KDĽ, koordináčne centrum Bratislava. Prvé roky po roku 1989 venovali témam ako svedomie, kresťanská demokracia, sociálne učenie cirkvi alebo Európa. Milan Horčíčák písal o ambícii KDĽ stať sa celonárodným hnutím, taktiež písal, že z viacerých strán počúvajú hlasy, že zvíťazia v roku 1990 v júnových slobodných voľbách. Do časopisu prispieval aj kňaz Anton Strholec. V treťom čísle z roku 1991 pribudla sekcia Listy politického vzdelávania KDĽ. Bratislavské listy tu predložili riešenie sociálnych problémov z pohľadu kresťanstva a cirkvi, vychádzali zo sociálnych encyklik Rerum Novarum, Quadragesimo anno alebo Sollicitudo rei socialis. Predstavili tiež sociálny program pre zdravotne postihnutých. Popri iných článkoch uverejňovali aj svedectvá ľudí, ktorí trpeli počas komunizmu, recenzie kníh alebo preklady Gilberta Keitha Chestertona.

V roku 1993 vydávanie Bratislavských listov preberá nezávislá súkromná spoločnosť Interslovakia, s.r.o. Ján Čarnogurský ale ozrejmoval, že redakcia Bratislavských listov

¹⁶ Pozri bližšie: ČARNOGURSKÝ, J.: *Videné od Dunaja*, s. 125-126

bude naďalej rozvíjať a kultivovať myšlienky kresťanskej demokracie. K zmene došlo aj z finančných dôvodov. Hlavným dôvodom zmeniť vydavateľa bol pokus osloviť širší okruh čitateľov.

V poslednom čísle roku 1992 časopis vydal prílohu Bibliografia časopisu Bratislavské listy 1988-1992, v ktorej vypísali mená všetkých autorov a ich hlavných textov, ako boli napr. Ivan Čarnogurský, Ján Čarnogurský, Pavol Čarnogurský, Rudolf Dobiáš, Mikuláš Dzurinda, Milan S. Ďurica, Edo Gombala, Ján Gunčaga, Anton Habovštiak a mnoho ďalších. Od roku 1992, keď časopisu šéfredaktoval Rudolf Lesňák sa zmenil aj dizajn a Bratislavské listy začali uverejňovať odľahčenejšie príspevky, ktoré sa týkali napr. životného štýlu. V roku 1993 sa pre zmenu autori zaoberali otázkami kresťanskej politiky a demokracie. Od januára 1994 boli listy už nie Bratislavské, ale časové a nadčasové. Názov dlho nevydržal a časopis vyšiel naposledy v roku 1994.¹⁷

1.4 Novembrová revolúcia

16. novembra 1989 slovenskí vysokoškolskí študenti, oslavujúci v Bratislave Medzinárodný deň študentov urobili manifestačný sprievod, ktorým verejne demonštrovali proti komunistickej diktatúre. Sprievod prechádzal cez dnešné Hodžovo námestie pred Prezidentským palácom až k ministerstvu školstva.

17. novembra 1989 sa konala manifestácia, ktorou sa uctila pamiatka Jána Palacha, ktorý sa v roku 1969 upálil na protest sovietskej okupácie. Manifestácia bola organizovaná Socialistickým zväzom mládeže. Tento pochod bol už pár mesiacov vopred pripravovaný mestským výborom KSCĽ. Trasa pochodu bola vytýčená funkcionármi a za pokojný priebeh manifestácie zodpovedali miestne Zbory národnej bezpečnosti. Na stretnutí ministra vnútra Kincla s generálnym tajomníkom ÚV KSCĽ Jakešom sa dohodlo, že nesmie dôjsť k zásahu bezpečnostných zložiek, aj napriek určitým protisocialistickým náladám, ktoré sa prejavovali u skupiny študentov, ktorí nesúhlasili s vtedajším režimom. Študentská manifestácia sa začala prejavom Martina Klímu. Klíma zastupoval študentov, ktorí boli nezávislí. V prejave, ktorý predniesol upozornil na to, že cieľom pochodu nie je upozorniť na boj a slobodu v minulosti, ale že sa treba nevyhnutne pozeráť na prítomnosť

¹⁷ DEMKO, M.: *Bratislavské listy, bratislavský samizdat* [online]. [cit.2011.11.15]. Dostupné na internete: <http://www.networkslovakia.sk/blogy/bratislavske-listy-bratislavsky-samizdat>

a budúcnosť. Za týmto prejavom nasledoval príhovor rečníka Socialistického zväzu mládeže a študenti sa potom vydali na Vyšehrad. Na národnej triede ich ale zastavil policajný kordón, kde sa asi 2000 študentov dostalo do izolácie medzi dva oddiely zásahových jednotiek. Študenti sa ale správali napriek všetkému pokojne a neboli agresívni. Neskôr boli zatlačení smerom k postranným uličkám, kde boli použité vodné delá a mnohí študenti bolo zbití. Nezávislá lekárska komisia uviedla, že bolo zranených 568 ľudí. Študenti umeleckých škôl smerovali do pražských divadiel, kde získavali podporu hercov. Uvažovalo sa o štrajku na Vysokých školách a v divadlách. Na druhý deň divadlá uskutočnili týždenný štrajk.¹⁸

V uliciach Bratislavy 17. novembra 1989 a o deň neskôr v Prahe kráčali dospelé deti, vysokoškooláci, ktorí žiadali zmenu a pokiaľ to bolo možné, ihneď. Rodičia zmenu nechceli. Chceli možno tichý návrat k mesiacom roku 1968 - k návratu Pražskej jari, teda Dubčekov socializmus s ľudskou tvárou. Mnohí si kládli otázku, či bude ich budúcnosť svetlá alebo nie.¹⁹

19. novembra 1989 sa v byte Václava Havla stretli členovia nezávislých iniciatív, prevažne signatári Charty 77. Výsledkom porady bolo ustanovenie Občianskeho fóra, ktoré oficiálne vzniklo v Činohernom klube. Občianske fórum žiadalo odstúpenie najskorumpovanejších politikov, prepustenie politických väzňov a podporovalo generálny štrajk, ktorý bol ustanovený na 27. november. Toho istého dňa - 19. novembra 1989 vzniklo v Bratislave hnutie Verejnosť proti násiliu. Jej tvorcami boli Miroslav Cipár, Ľubomír Feldek, Fedor Gál, Milan Šimečka a iní. Hovorcami boli Milan Kňažko a Ján Budaj. Občianske fórum a Verejnosť proti násiliu položili základ politického pluralizmu.

20. novembra 1989 sa začal štrajk na niektorých pražských vysokých školách a v popoludňajších hodinách sa na Václavskom námestí zišlo cez 100 000 ľudí. Na druhý deň sa pridali k štrajku ďalšie vysoké školy a na Václavskom námestí sa uskutočnila prvá manifestácia Občianskeho fóra. K zhromaždeným ľuďom prehovoril po prvýkrát Václav Havel. Vzápätí nasledovalo niekoľko masových demonštrácií po celej republike, ktoré

¹⁸ SVEN, G.: *17. november 1989 - nežná revolúcia alebo ďalší podvod na občanoch?* [online]. [cit.2011.11.20]. Dostupné na internete: <http://www.svengrosman.szm.com/Demokracia/17november.htm>

¹⁹ Pozri bližšie: BLAHA, M.: *10 dní, ktoré otriasli Slovenskom*, s. 10-11

vyvrcholili dňa 27. novembra v Generálny štrajk. Požiadavky OF boli akceptované KSČ a prerušený štrajk sa zmenil v štrajkovú pohotovosť.²⁰

Od pondelka 20. novembra sa každý deň konali pokojné demonštrácie. Federálna vláda aj obe národné vlády vyslovili súhlas s opatreniami na obnovenie poriadku. Vo svojom vyhlásení vyjadrili zdesenie nad vnútropolitickou situáciou a žiadali nezneužívanie zhromažďovacieho práva a podporili generálny štrajk 27. novembra. Federálna vláda vyzvala hercov a študentov, aby štrajk ukončili a znova sa vrátili k pokojnej práci a štúdiu. Zároveň vydala aj vyhlásenie, v ktorom označila hnutie študentov a verejnosti ako konfrontačné a vedené protisocialistickými silami.

Pád komunizmu v Československu je teda spájaný najmä s demonštráciami, ktoré sa konali od 16. novembra v Bratislave a od 17. novembra 1989 v Prahe. Novembrová revolúcia sa datuje od 16.11.-29.12.1989. Pád komunizmu v Československu sa predznamenal rozvoj opozičných aktivít na konci osemdesiatych rokov 20. storočia (samizdatová literatúra, cirkevné akcie). Novembrové demonštrácie so státisícovými účasťami občanov túto neschopnosť len potvrdili. V ďalších komunistických krajinách už režim nemohol rátať s pomocou „zvonku“, musel sa spoľahnúť len na vlastné sily. Rozhodnutím nepoužiť na zásah voči demonštráciám pripravených príslušníkov Ľudových milícií či Československú ľudovú armádu znamenalo vyústenie do pádu komunistického režimu. Vedenia KSČ aj KSS boli vymenené a ústavou bolo zrušené garantované vedúce postavenie komunistickej strany. V decembri 1989 bola vymenovaná nová prvá federálna i slovenská vláda s prevahou nekomunistov. Komunistický prezident Gustáv Husák rezignoval a za prezidenta bol zvolený Václav Havel.

Obdobie od novembra 1989 do prvých slobodných volieb v júni 1990 tvorilo krátky a neúspešný pokus o liberalizáciu režimu (nová vláda Ladislava Adamca od 3. do 10. decembra 1989). Úspešná tranzícia režimu vyvrcholila jednoznačným víťazstvom demokratických politických strán vo voľbách, ktoré sa konali 8. a 9. júna 1990.²¹

²⁰ SVEN, G.: *17. november 1989 - nežná revolúcia alebo ďalší podvod na občanoch?* [online]. [cit.2011.11.20]. Dostupné na internete: <http://www.svengrosman.szm.com/Demokracia/17november.htm>

²¹ *Kalendárium k novembrovým udalostiam a pádu komunistického režimu v roku 1989* [online]. [cit.2011.11.20]. Dostupné na internete: <http://www.17november1989.sk/kalendarium/>

Prodemokratické smerovanie nebolo nikdy spochybnené a najpodstatnejšie demokratické princípy nastolené krátko po páde komunizmu zostali zachované.²²

Aj po 22 rokoch si niektorí z nás kladieme otázku, že čo sa vtedy vlastne stalo? Došlo k masovému povstaniu? Podľa Ludvíka Zifčáka, bývalého dôstojníka ŠtB, k masovému povstaniu nedošlo. Avšak mnoho ľudí si to myslí. Došlo „len“ k určitým politickým zmenám a k výmene jedného politického systému za druhý s pomocou vtedajších zložiek.²³ Pred 17. novembrom 1989 obyvatelia Česka a Slovenska interpretovali svet najmä ironicky, avšak po tomto významnom dni videli svet „romanticky“, ktorý bol pre nich zmysluplný a boli radi za svoje miesto v ňom.²⁴

1.5 Proces Čarnogurský

Ján Čarnogurský, veriaci katolík, oponent a právnik komunistického režimu, sa práve obhajobou prenasledovaných veriacich podieľal na odhaľovaní nezákonností bezpečnostného, administratívneho aparátu štátnej moci voči občanom štátu. To boli závažné dôvody pre bezpečnostné orgány, prečo sa stal veľmi nepohodlným v časoch socializmu. Meno Čarnogurský poznali vtedy všetci, ktorí otvorene alebo v tichu pracovali v prospech náboženských a občianskych slobôd. Na Slovensku to boli najmä aktivisti neverejného náboženského hnutia. Patria k nim predovšetkým biskup Ján Chryzostom Korec, František Mikloško, Vladimír Jukl, či Silvester Krčméry alebo Viktor Trstenský a mnoho iných. Ján Čarnogurský nerobil žiadne rozdiely medzi svojimi klientmi. Obhajoval všetkých. Či uväzneného kňaza, zdravotnú sestru, ktorá odmietala asistovať pri interrupciách alebo učiteľku vyhodenu z práce pre vieru. V každom prípade sa zasadil do obhajoby svedomito a intenzívne.

Keď svoju prácu po prepustení z advokácie nemohol robiť oficiálne, poskytoval postihnutým osobám aspoň právne porady, staral sa o publicitu prípadov. Taktiež otvorene vystupoval na obranu občianskych práv v ČSSR v časoch, keď sa väčšina ľudí bála povedať svoj názor. On to robil za nich a staral sa aj o to, aby o totalite, ktorou spoluobčania trpeli vedel celý svet. Nekompromisný a húževnatý obhajca ľudských práv

²² Úvod [online]. [cit.2011.11.20]. Dostupné na internete: <http://www.17november1989.sk/uvod/>

²³ Pozri bližšie: BUCHAR, R.: *Revoluce1989*, s. 38

²⁴ Pozri bližšie: KRAPFL, J.: *Revolúcia s ľudskou tvárou*, s. 65-66

nemohol vtedy skončiť inak ako vo väzení.²⁵ Na jar 1989 podpísal manifest Niekoľko viet, ktorý zjednocoval opozičné hnutia do Hnutia za občiansku slobodu. Začiatkom augusta 1989 vyzýval ľudí spolu s ostatnými prostredníctvom Hlasu Ameriky a Slobodnej Európy, aby položili na výročie okupácie kvety na miestach, kde vojská Varšavskej zmluvy v roku 1968 zastrelili našich ľudí.

14. augusta 1989 uväznili Jána Čarnogurského spolu s Miroslavom Kusým. Trestné stíhanie na slobode sa viedlo proti Hane Ponickéj, Antonovi Seleckému a Vladimírovi Maňákovi. Vznikol proces proti Bratislavskej päťke.²⁶ Čarnogurský bol obvinený z rozvracania republiky, pretože poskytoval právnické konzultácie náboženským a opozičným aktivistom.²⁷ Po troch mesiacoch strávených vo väzbe bol Čarnogurský prepustený 25. novembra 1989, keď už v celej krajine bežali státisícové demonštrácie proti režimu.²⁸

6. novembra 1989 sa konal proces s Čarnogurským, na ktorý ho prišiel podporiť aj jeho priateľ Július Brocka, ktorý pracoval so svojou manželkou v laickom apoštoláte. Súčasťou tejto činnosti bola aj podpora ľudí, ktorí boli súdení a väznení pre vieru. Pred Justičným palácom stála skupina ľudí, ktorá sa dožadovala vpustenia do budovy na pojednávanie s Čarnogurským. Dnu sa ale dostalo len niekoľko zástupcov. Výsledkom bolo, že pojednávanie bolo odročené. Ďalšie pojednávanie bolo 22. novembra 1989, teda už po 17. novembri, čo bolo poznať aj na počte ľudí, ktorí boli zhromaždení pred Justičným palácom. Prišli stovky ľudí, mnoho študentov a samozrejme Július Brocka s manželkou, skupina priateľov z Trnavy. Ľudia držali transparenty a skandovali sa heslá. Zúčastnení žiadali prepustenie Jána Čarnogurského a ich požiadavky boli zhrnuté do niekoľkých bodov. Požiadavky bolo potom doručené do Justičného paláca.²⁹

Zúčastnení na zhromaždení prečítali list kardinála Tomáška, vyhlásenie Verejnosti proti násiliu a vyhlásenia štrajkových výborov bratislavských študentov. Prehovorili tiež zástupcovia poslucháčov bohosloveckej fakulty a cirkevných činiteľov. Keďže senát nevyhovел požiadavke prenásť dianie v súdnej sieni reproduktormi na ulicu, Hana

²⁵ Pozri bližšie: ČARNOGURSKÝ, J.: *Väznili ich za vieru*, s. 5-7

²⁶ ČARNOGURSKÝ, J.: *Ján Čarnogurský* [online]. [cit.2011.11.20]. Dostupné na internete: <http://jancarnogursky.sk/zivot>

²⁷ *Ján Čarnogurský / vláda*. <http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=53>, 2.12.2011

²⁸ ČARNOGURSKÝ, J.: *Ján Čarnogurský* [online]. [cit.2011.11.20]. Dostupné na internete: <http://jancarnogursky.sk/zivot>

²⁹ Pozri bližšie: BROCKA, J. - BROCKOVÁ, R.: *Kým prišiel november*, s. 83-84

Ponická čítala priebežné správy, ktoré boli posielané zo sály. K požiadavkám na prepustenie obvineného sa pridávali i predvolania a žiadosti politického rázu. Napriek tomu, že mnohí rečníci upozorňovali a kládli dôraz na udržanie pokoja a rozvahy, našli sa aj takí ľudia, čo riskantne prilievajú olej do plameňa vášní. Na zhromaždení prehovoril aj Alexander Dubček, ktorý vyzýval na pokojné a rozumné vystupovanie a na dôstojné konanie bez výstrelkov a násilia.³⁰

23. novembra 1989 sa vynesением rozsudku na Mestskom úrade v Bratislave skončilo verejné pojednávanie v trestnej veci JUDr. Čarnogurského a Ján Čarnogurský bol senátom mestského súdu oslobodený spod žaloby mestského prokurátora v Bratislave z trestného činu podvracania republiky podľa § 98, ods. 1 Trestného zákona. Počas pojednávania sa zistilo, že skutok, kvôli ktorému bola podaná žaloba na Čarnogurského sa stal, ale súd ho nekvalifikoval ako trestný čin. Rozsudok v tom čase ešte nenadobudol právoplatnosť a mestský prokurátor v Bratislave sa proti rozsudku odvolal.³¹

25. novembra 1989 na návrh Výboru československej verejnosti pre ľudské práva a humanitnú spoluprácu a po konzultácii s generálnymi prokurátormi ČSSR, ČSR a SSR, „prezident ČSSR svojim rozhodnutím, ktorým použil svoje právo podľa ústavného zákona o československej federácii, zastavil trestné stíhanie proti JUDr. Jánovi Čarnogurskému, PhDr. Miroslavovi Kusému, CSc. Jiřímu Rumtovi, Ing. Petrovi Uhlovi, Rudolfovi Zemanovi. Prezident ČSSR svojim rozhodnutím z toho istého dna odpustil trest odňatia slobody uložený Ivanovi Jirousovi, Ivanovi Polanskému a Františkovi Stárkovi.“³²

³⁰ ŠČEPKA, M.: *Začal sa proces s Čarnogurským* [online]. [cit.2011.12.02]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/5120114/zacal-sa-proces-s-carnogurskym-smena-23-november-1989.html>

³¹ LIPČÁKOVÁ, V.: *Čarnogurského oslobodili* [online]. [cit.2011.12.02]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/5122799/komunisti-vraj-obsadili-televiziu-smena-24-november-1989.html>

³² *Rehabilitovali Čarnogurského a ďalších*. [online]. [cit.2011.12.02]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/5129210/oslobodte-politickych-vaznov-smena-27-november-1989.html>

2. Vznik KDH

2.1 Myšlienka vzniku strany

Po novembri 1989 sa Ján Čarnogurský rozhodol, že založí kresťansko-demokratickú stranu. Aké boli dôvody takéhoto rozhodnutia? Čarnogurský žil v zlatom veku kresťanskej demokracie, v zahraničí bolo niekoľko silných kresťanskodemokratických strán, aj keď všade sa tak nazývať nemuseli. Na Slovensku bol priamym svedkom upadania komunizmu a narastania sily kresťanského odporu proti komunizmu. Ako advokát zastupoval pred súdmi, právne radil ľuďom z kresťanského prostredia odporu proti komunizmu. Začal si v tom čase uvedomovať veľkú vnútornú silu všetkých týchto ľudí. To všetko spolu s prostredím, v ktorom vyrastal ho od polovice 80. rokov viedlo k myšlienke o založení takejto strany v Československu. Priaznivé bolo aj to, že v poslednom desaťročí komunizmu sa zoskupili ľudia, s ktorými mohol v blízkej budúcnosti so vznikom strany rátať.

Po páde komunizmu bolo Kresťanskodemokratické hnutie ako prvé pripravené zorganizovať sa ako politická strana a zároveň sa zúčastniť na tvorbe budúcich slovenských dejín. Na začiatku malo budúce KDH prirodzené zhromažďovacie a kryštalizačné body po celej krajine - farské budovy. Mnoho ľudí dobrovoľne pomáhalo okolo kostolov. Ruku k napomáhaniu organizovaniu novej strany priložili aj samotní kňazi, pretože v tejto strane videli završenie porážky komunizmu v našej krajine.

Názov Kresťanskodemokratické hnutie, bol už vopred dohodnutý na schôdzi aktivistov budúcej strany na konci novembra 1989, po prepustení Čarnogurského z väzenia. Výzva na založenie Kresťanskodemokratických klubov vyšla 30. novembra 1989. Skúsenosť, ľudia a myšlienky, z ktorých KDH vzniklo mu dali pečať, ktorú KDH nesie až dodnes.³³ Podľa Čarnogurského a celej Rady KDH, bola a je strana KDH jediná strana, ktorá vznikla zdola na území Československa a je taktiež jedinou stranou, ktorá je priamym nositeľom odkazu novembrových udalostí 1989.³⁴

³³ Pozri bližšie: ČARNOGURSKÝ, J.: *Cestami KDH*, s. 5-6

³⁴ Tamže: s. 123

2.2 Prvé kroky KDH

Vyzývateľmi strany boli J. Čarnogurský, A. Selecký, H. Ponická, M. Tahy, K. Viktorín, I. Čarnogurský a I. Hoffman. Prvý kontakt mali M. Nič, O. Lupták a predsedníctvo Bratskej cirkvi. Strana KDH oficiálne vznikla 17. februára 1990 v Nitre a Ministerstvo vnútra SR ju zaregistrovalo 23. februára 1990. Za prvého predsedu KDH bol zvolený Ján Čarnogurský. KDH bola a je pravicová strana, ktorá bojuje za konzervatívnosť a demokraciu. Taktiež sa usiluje o uplatnenie kresťanských a konzervatívnych hodnôt v živote.³⁵ KDH sa svojim vznikom datuje ako najstaršia politická strana na Slovensku, ktorá vznikla po novembri 1989. Počas prvých troch rokov bolo pre KDH najväčší problém postoj k samostatnej slovenskej štátnosti. KDH vytýčilo perspektívu samostatnosti pre Slovensko, ale na druhej strane ju spájalo s účasťou v európskej integrácii. V tom sa odlišovali od Hnutia za demokratické Slovensko a Slovenskej národnej strany, ktoré si tieto súvislosti neuvedomovali.

KDH si bolo veľmi dobre vedomé toho, že vlastný samostatný štát si vyžaduje aj veľa obetí od svojich občanov. Žiadny štát nemôže prosperovať a fungovať, ak jeho občania a predstavitelia štátu rozmýšľajú najprv o tom, čo by mohli požadovať od štátu, a nie, čo by mohli pre štát obetovať. Predstavitelia strany nemali v záujme klamať obyvateľov Slovenska v tom, že nový štát zvýši hneď životnú úroveň, avšak nepociťovali za sebou takú podporu občanov, aby mohli od nich požadovať obeť potrebné na dobrý a úspešný štart nového štátu. Taký bol postoj KDH k vzniku samostatného Slovenska.³⁶ Susedné strany v zahraničí KDH prijali veľmi dobre a KDH sa na jeseň 1990 stalo členom Európskej demokratickej únie, organizácie európskych kresťanskodemokratických strán. Členstvo v EDÚ otvorilo strane dvere na porady a rôzne konferencie, ktoré sa týkali ďalšieho postupu európskej integrácie. KDH bolo prvá slovenská strana, ktorá získala členstvo v medzinárodnej organizácii politických strán. KDH vo vnútornej politike čelilo doteraz trom výzvam.

Prvou výzvou bolo rozdelenie Československa a samostatnosť Slovenska. Nová Slovenská republika mohla vyústiť do medzinárodnej izolácie. Na to, aby Slovensko bolo samostatné, muselo smerovať k účasti na európskej integrácii. Avšak niektorí vtedajší

³⁵ *Kresťanskodemokratické hnutie* [online]. [cit.2012.02.06]. Dostupné na internete: <http://volby.net/kdh-krestanskodemokraticke-hnutie/>

³⁶ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 5-7

funkcionári pod vedením podpredsedu Jána Klepáča tlačili KDH do vyhlasovania zvrchovanosti Slovenska a následnej samostatnosti. Keď sa im to ale nepodarilo, odtrhli sa od KDH a založili samostatnú stranu - Slovenské kresťanskodemokratické hnutie. Neuspeli. Aj keď KDH pri vyhlasovaní samostatnosti Slovenska nebolo, dokázalo priviesť Slovensko do dnešnej Európskej únie.

Druhou výzvou bol odpor voči režimu predsedu vlády V. Mečiara, ktorý vládol s prvkami autoritárstva. Mečiar sa stal symbolom smerovania SR do medzinárodnej izolácie, ktorá by pre Slovensko znamenala existenčné nebezpečenie a preto bolo potrebné sa postaviť voči takejto politike. Voľbami z roku 1998 Slovensko zmenilo svoje smerovanie a stalo sa súčasťou EÚ.

Tretou výzvou pre KDH je výzva prispôsobenia sa alebo vzdorovania súčasným módnym trendom občianskej spoločnosti nášho štátu, ale aj v Európe. KDH vystupovalo voči módnym trendom preto skepticky, lebo tieto trendy smerovali ku krátkodobým výhodám a pre spoločnosť vytvárali dlhodobé problémy. Príkladom sú malé rodiny, ktoré vedú k vymieraniu spoločnosti a spôsobujú mnohé problémy. Problémom KDH, ktorý stále pretrváva je hľadanie spôsobu vyjadrovania, ktorým by presvedčilo širšiu časť obyvateľstva o výhode ísť cestami KDH. Ďalšou výzvou pre KDH bude aj obrana národnej svojbytnosti v podmienkach členstva EÚ a taktiež v prebiehajúcej globalizácii. Pre zvládnutie výziev KDH musí mobilizovať svoje kapacity, širokú základňu, ale aj mysliteľov uvažujúcich o základnej koncepcii.³⁷ Vďaka svojim postojom, ktoré boli dosť realistické pri vzniku samostatného Slovenska sa KDH mohlo zasadzovať tam, kde boli najväčšie problémy - pri obrane demokracie, občianskej slobody alebo právneho štátu. Občianske zoskupenia, ktoré nemali nikdy ideovo blízko ku KDH museli rešpektovať, že KDH je najlepšie zorganizovanou spoločenskou silou pri obrane spoločenských hodnôt, ktoré aj oni uznávali. Vďaka týmto postojom sa postupne KDH stalo vedúcou slovenskou silou pri prekonávaní medzinárodnej izolácie SR, ale aj pri nastolení práva a spravodlivosti.

V rokoch 1993-1998 dominovalo KDH ako proeurópska politická sila, ale aj ochranca demokracie, občianskej slobody právnej istoty či morálnych hodnôt. Tieto postoje najviac prispeli k zmene vlády po voľbách v roku 1998.³⁸

³⁷ Pozri bližšie: ČARNOGURSKÝ, J.: *Cestami KDH*, s. 6-9

³⁸ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 6

2.3 Princípy kresťanskej demokracie

„KDH vychádza z dvoch tradícií, a to z tradície slovenskej kresťanskej politiky a z tradície západoeurópskych kresťanskodemokratických strán. Vychádzajúc zo zaužívanej terminológie KDH je pravicovou stranou, ktorá sa hlási ku kresťanstvu a konzervativizmu s ekonomickým programom sociálneho trhového hospodárstva.“³⁹ Základnými princípmi kresťanskej demokracie sú: sloboda, subsidiarita, solidarita a spravodlivosť. Princípy vychádzajú z katolíckeho sociálneho učenia. Zároveň zdôrazňuje právo jednotlivca na slobodný rozvoj. Sloboda sa realizuje zodpovednosťou za seba a za druhých. Princípom subsidiarity je to, že čo môže blízky životný okruh splniť svojim členom, to mu vyššia inštancia nemá odňať, ale mu to má prenechať. Základom spravodlivosti je rovnaká dôstojnosť a tiež rovnaká sloboda pre všetkých ľudí. Solidarita pre kresťanských demokratov je všeobecným ľudským postojom, ktorý zaväzuje silného, aby sa zastal slabšieho. Závazok sa naplňa predovšetkým v rodine, sociálnych celkoch i v štáte. KDH má byť preto zamerané na ľudskú osobu. Prirodzené ľudské spoločenstvo má jeden cieľ a to zaistiť život človeka a umožniť mu realizáciu. Aby bola politická činnosť úspešná, musí byť v súlade s pôsobením prirodzených síl. Preto je konečným cieľom KDH spolupôsobenie pri vytvorení, udržiavaní a rozvíjaní takéhoto poriadku, ktorý vždy umožní človeku úplnú a trvalú seberealizáciu a dosiahnutie blaženosti. Takýto cieľ umožní otvorenosť hnutia pre každého človeka.⁴⁰

Čarnogurský si v roku 1990 uvedomoval, že perspektíva, ktorú podáva KDH SR, je náročná, bude preto treba jednotu KDH, ale aj spoluprácu s inými politickými stranami na Slovensku a jednotné rozhodnutie SR, ktoré chce mať autentické postavenie v Európe. Perspektívu budúceho Slovenska, ktorú Čarnogurský načrtol, bola podopretá programom federálnej vlády ČSFR - priviesť Česko a Slovensko do Európy tak, aby mohli vystupovať ako subjekty, ktoré sú rovnoprávne.⁴¹

„Z hľadiska ideologickej profilácie je KDH pravicová strana, ktorá vo svojich stanovách sa deklaruje za hnutie konzervatívne a demokratické, usilujúce sa o uplatnenie

³⁹ BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 11

⁴⁰ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 11-13

⁴¹ Pozri bližšie: ČARNOGURSKÝ, J.: *Cestami KDH*, s. 158

*kresťanských a konzervatívnych hodnôt v politickom živote spoločnosti, štátu a medzinárodného spoločenstva.*⁴²

2.4 Prvé parlamentné voľby 1990

Prvé parlamentné voľby po revolúcii 1989, sa mali uskutočniť 8. a 9. júna 1990. KDH sa venovalo výstavbe štruktúry hnutia a dôkladne sa pripravovalo na prvé voľby. Výkonným tajomníkom sa stal Ivan Čarnogurský, ústredným tajomníkom Ján Kováčovský. Začiatkom apríla 1990 založili krajanovia v Bonne Klub slovenských kresťanských demokratov. Predsedom sa stal František Braxátor, člen Rady KDH. Taktiež vznikla Únia kresťanských demokratov pre strednú Európu. Jej sídlo a výkon zabezpečovalo KDH. V máji sa uskutočnilo mnoho zaujímavých podujatí, ktoré podporovali KDH. Príkladom boli rozhovory s Jánom Čarnogurským v Slovenskom denníku pod názvom Slovensko v nás a okolo nás. 11. a 12. mája vyšlo v Slovenskom denníku publikovanie kompletnej kandidátskej listiny hnutia. Predvolebná kampaň vrcholila 28. mája 1990, keď zasadala Rada KDH. Hnutie navštívil aj britský a bavorský politik. Úplným vrcholom bol míting na štadióne na Tehelnom poli.

Víťazom júnových volieb sa stalo VPN, ktoré získalo 29,35%, KDH skončilo na druhom mieste s 19,21 % a s počtom hlasov 648 782. V SNR získalo 31 kresiel, v oboch snemovniach FZ získalo spolu 25 kresiel. Výsledok volieb bol v danej chvíli sklamaním a voľby boli podrobené mnohým hodnoteniam a analýzám. Na treťom mieste skončilo SNS s 13,94 %.⁴³

Potom, čo sa VPN stalo víťazom volieb, postavilo štyroch kandidátov na predsedu vlády SR: L. Košťu, M. Kusého, S. Stračára a V. Mečiara. Milan Šimečka, poradca V. Havla s týmito kandidátmi nesúhlasil a povedal meno Milan Čič, ktorý bol od roku 1988 do 1989 ministrom spravodlivosti Slovenskej socialistickej republiky. Kusý a Košť'a vypadli z hry a začali sa rokovania s Mečiarom a Stračárom. Váhy sa vtedy prikláňali na stranu Stračára, avšak Stračár sa dozvedel, že sa rokuje aj s Mečiarom a vedenie VPN obvinil, že rokuje poza jeho chrbát s ďalším kandidátom. Na post premiéra ostal už len V.

⁴² Zoznam politických strán na Slovensku [online]. [cit.2012.04.04]. Dostupné na internete: <http://www.politicke-strany.info/zoznam-politickych-stran-na-slovensku/>

⁴³ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 24

Mečiar. Mečiar neskôr oznámil F. Mikloškovi, že keď sa stane predsedom vlády, vráti majetok cirkvi a zasadí sa za redukciiu interrupčného zákona. A tak sa začali rokovania VPN-KDH-DS-MNI.

Koaličné rokovania mali ale dve zastavenia. Prvým zastavením bolo, že Mečiar nemal veľkú vôľu ísť s KDH do koalície, čo bolo problémom po celý čas, kým bol premiérom. Zastával názor, že s podporou SNS, KSS alebo SDL uhrá menšinovú vládu počas dvoch rokov. Druhý problém bolo obsadenie niektorých kľúčových postov. Ján Čarnogurský žiadal, aby KDH stavelo ministra vnútra, ak VPN stavia premiéra, aby nedošlo k zneužitiu moci. KDH si tak požadovalo post predsedu SNR. Mečiar ale odmietal požiadavku KDH na post ministra vnútra a VPN bolo nerozhodné. Mečiar ale jedného dňa začal s KDH vyjednávať o poste ministra vnútra bez vedomia VPN a tento post bol nakoniec prenechaný F. Mikloškovi aj so súhlasom VPN. Koalícia VPN-KDH znamenala šancu na zmierenie medzi kresťanským, politickým zoskupením a liberálnym, občianskym zoskupením.

Počas volebného obdobia 1990-1992 nastali krízy koaličných strán a došlo k ich štiepeniu. Mečiar vo VPN s nikým nekomunikoval a robil si čo chcel. Taktiež žiadal, aby bol nielen predseda vlády, ale aj VPN. 1. novembra 1990 dokonca podal demisiu a v marci 1991 sa začal osobný zápas s predsedom VPN F. Gálom a V. Mečiarom. Odohrávalo sa to na pôde KDH. Gál navrhol, aby bol Mečiar zo svojho postu odvolaný, s čím súhlasila len strana MNI. Gál po druhýkrát vystúpil na zasadnutí Rady VPN 5. marca 1991, kde žiadal poslancov VPN a SNR, aby odvolali Mečiara z postu premiéra. Vedenie KDH si už v roku 1991 nebolo jednoznačne isté, či bude odvolanie V. Mečiara správnym krokom. Rýchlo sa ukázalo, že v kríze išlo o zachovanie demokracie na Slovensku. V deň odvolávania predsedu vlády vedenie KDH odskočilo od tohto politického kroku.⁴⁴

23. apríla 1991 Predsedníctvo SNR Mečiara odvolalo a spolu s ním aj ďalších sedem členov vlády. Ministri Michal Kováč a Rudolf Filkus podali vzápätí demisiu. KDH malo v slovenskom parlamente po rozdelení VPN a odvolaní V. Mečiara najväčší poslanecký klub, a preto automaticky obsadzovalo post predsedu vlády. Vedenie strany rozhodlo, že predsedom vlády sa stane Viliam Oberhauser. Zo strany VPN KDH oznámilo, že trvá na tom, aby bol predsedom vlády Ján Čarnogurský, inak ide strana do opozície.

⁴⁴ Pozri bližšie: MIKLOŠKO, F.: *Čas stretnutí*, s. 175-178

Nová koalíčná vláda na čele s Čarnogurským zostala menšinová a podporovala ju maďarská opozičná strana MKDH. Vedeniu strany KDH bolo pri odvolávaní Mečiara z postu predsedu vlády vyčítané, že KDH postupovalo nedemokraticky a že nedali možnosť Mečiarovi vystúpiť pred parlamentom.⁴⁵

2.5 Delenie KDH

V roku 1991 čakalo delenie aj KDH, nielen VPN. V novembri počas rokovania vlády sa o slovo prihlásil člen Predsedníctva SNR za KDH Anton Hykisch, ktorý prečítal návrh vyhlásenia o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Žiadal, aby sa o ňom hlasovalo. Mikloško vyhlásil, že toto všetko sa robí v neprítomnosti predsedu Čarnogurského, ktorý bol v Taliansku. Mikloško upozorňoval na to, že Čarnogurský už predtým oznámil, že odmieta vyhlásenie zvrchovanosti slovenským parlamentom, pretože sa tým zakladá možnosť dvojprávia niest' politickú zodpovednosť. Ak by plénum vyhlásenie prijalo v neprítomnosti predsedu vlády, musel by na druhý deň podať demisiu ako predseda vlády, ale aj ako predseda hnutia v Žiline. Traja poslanci KDH presadzovali, aby sa nečakalo na príchod Čarnogurského a išlo sa hneď hlasovať. Klub KDH bol rozpoltený, oporou Čarnogurského bol len predseda poslaneckého klubu KDH J. Brocka. Niektorí ľudia sa chceli bez Čarnogurského vedomia zmocniť vedenia hnutia a dať mu smerovanie podľa ich predstáv. Počas snemu KDH v Žiline kandidoval za predsedu strany Ján Klepáč, s veľkým rozdielom však zvíťazil Ján Čarnogurský.

Vo februári 1991 sa v Poprade konal snem VPN a v ten istý deň zasadala aj Rada KDH vo Vranove. Vnútorňý spor sa v KDH ostro vyhrocoval. Na druhý deň sa Mikloško stretol s Jánom Čarnogurským. Na stretnutí sa vzájomne dohodli, že Čarnogurský vytlačí Klepáčovú skupinu z KDH a po tomto kroku Mikloško prestúpi do KDH a v nasledujúcich voľbách bude kandidovať za hnutie. Súčasne s tým skupina Jána Klepáča sama odišla z KDH a založila novú politickú stranu - Slovenské kresťanskodemokratické hnutie.

Po rozdelení KDH vznikla nová situácia vo vládnej koalícii, pretože poslanci, ktorí prešli do SKDH sa pridali k opozícií, ale štyria ministri ostali vo vláde, takže koalícia KDH, VPN, DS, MNI zostala aj s podporou maďarskej opozície menšinová. Končiace

⁴⁵ Pozri bližšie: MIKLOŠKO, F.: *Čas stretnutí*, s. 178-179

volebné obdobie vtedy asi umožnilo koalícií, že vládla do konca volebného obdobia 1990-1992. Sila koalície spočívala v tom, že napriek problémom dokázala nájsť medzi sebou vzájomnú dohodu a postavila ako prvá základy premeny spoločnosti po páde komunizmu.⁴⁶

2.6 Druhé parlamentné voľby 1992

Posledné zasadnutie Rady KDĽ sa pred voľbami konalo 8. mája 1992 a za členov predsedníctva zvolili na voľné miesta Františka Mikloška a Jozefa Miklušičáka. Predseda hnutia povedal, že KDĽ je za zvyšovanie právomocí a suverenity Slovenska a návrhy SKDĽ sú len hazardom, pretože neobsahujú ekonomické a politické zabezpečenie tohto kroku. Bol tiež publikovaný nový Ekonomický program KDĽ. Na čele kolektívu jeho autorov bol Mikuláš Dzurinda, vtedajší námestník ministra dopravy SR, ktorý sa týmto začal dostávať do povedomia členov KDĽ. 10. mája 1992 sa začala oficiálna predvolebná kampaň a vrcholom kampane KDĽ bol bratislavský míting na Železnej studničke, kde sa zišlo okolo 5000 občanov.

Druhé slobodné parlamentné voľby do SNR sa konali 5. a 6. júna 1992. V týchto voľbách dosiahlo KDĽ svoj najhorší výsledok, keď do SNR získalo iba 273 945 hlasov, čo predstavovalo 8,88% a skončilo na treťom mieste. Víťazom sa stala strana HZDS V. Mečiara so ziskom 37,26%. Na druhom mieste skončila SĽS so 14,7%. SNS získala 7,93% a maďarská koalícia 7,42%. Až 24% hlasov získali strany, ktoré neprekročili 5% hranicu, medzi ktorými boli SKDĽ, DS alebo ODÚ. KDĽ získalo v oboch snemovniach FZ 14 poslaneckých miest. V Českej republike dominovala po voľbách strana Václava Klauza - ODS.

Tieto voľby znamenali zlom v československej politike. Víťazné strany ODS v ČR a HZDS v SR mali odlišné postoje v zásadných otázkach, ako napríklad štátoprávne usporiadanie štátu. ODS bola za doterajšiu federáciu a HZDS federáciu odmietalo. V ďalších týždňoch sa dohodli na zániku spoločného štátu. KDĽ sa stala opozičnou stranou a odmietala politiku HZDS, ktorú považovala za nebezpečnú z hľadiska záujmov slovenského národa. KDĽ chcelo brániť slobodu a demokraciu a nakoniec vládla Ján

⁴⁶ Pozri bližšie: MIKLOŠKO, F.: *Čas stretnutí*, s. 180-182

Černogorského podala demisiu 24. júna 1992 a následne bola 25. júna vymenovaná nová vláda. Na jej čele stál predseda HZDS Vladimír Mečiar. Vláda koaličná nebola a 2. júla 1992 bola vymenovaná nová vláda na čele s Jánom Stránskym (ODS), ktorá mala len desať členov. Spoločný štát už viac nemal svoju perspektívu. Klaus spolu s Mečiarom sa postavili na čelo národných vlád a strany ODS a HZDS sa dohodli na rozdelení ČSFR.⁴⁷

Keď Ján Černogorský navrhoval odložiť rozhodnutie o osude Československa na referendum v období vstupu do EÚ, odmietli to české aj slovenské elity. Rozdelenie Československa prebiehalo ináč. Nie referendum, ale politickou dohodou medzi ODS a HZDS, ktoré si svoje víťazstvo vysvetlili ako vôľu svojich občanov rozdeliť štát. Po voľbách 1992 sa občanov nikto nič nepýtal, takže ani teraz tomu nebolo inak. Nebolo to napokon v strednej Európe v 20. storočí prvý raz, čo sa o osude štátu rozhodlo inak ako vôľou občanov.⁴⁸ Václav Klaus, veľká osobnosť celého Československa - spisovateľ, signatár a bývalý hovorca Charty 77 bol znova zvolený za prezidenta. Osobnosť, ktorá bola 16. januára 1989 zadržaná a odvedená do väzby a stíhaná pre podceňovanie a pre sťažovanie výkonu verejného činiteľa za prejavy v rozhlasovej stanici Slobodná Európa a za účasť na manifestáciách na Václavskom námestí. Havel bol odsúdený na 9 mesiacov. Po odpykaní polovice trestu bol 17. mája 1989 prepustený.⁴⁹

17. júla 1992 prijala SNR hlasmi HZDS, SNS a SDe Deklaráciu o zvrchovanosti SR, ktorú KDĽ nepodporilo. 18. júla vo Vyhlásení poslaneckého klubu KDĽ boli uvedené príčiny a dôvody tohto postupu. Následne prezident Václav Klaus abdikoval na svoj post.⁵⁰ 25. november 1992 bol rozhodujúci z hľadiska štátu. Bol prijatý Ústavný zákon o zániku ČSFR, v ktorom sa ustanovoval zánik ČSFR, štátnych orgánov, ozbrojených síl a bezpečnostných zborov ČSFR. Ustanovovalo sa nástupníctvo ČR a SR po ČSFR, prechod pôsobností ČSFR na ČR a SR, atď. Zákonodarná moc mala prináležať poslancom zvoleným vo voľbách 1992 do FZ ČSFR a SNR. Ustanovoval sa zákaz používania štátnych symbolov ČSFR a SR. Umožňovalo sa prijímanie právnych predpisov o zabezpečení výkonu pôsobnosti ČR a SR a taktiež uzatváranie zmlúv medzi ČR a SR a tretími krajinami.⁵¹

⁴⁷ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 45-47

⁴⁸ Pozri bližšie: ZAJAC, P.: *Krajina bez sna*, s. 123

⁴⁹ Pozri bližšie: VLADISLAV, J. - PREČAN, V.: *Horký leden 1989 v Československu*, s. 157

⁵⁰ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 47

⁵¹ Pozri bližšie: CHOVANEC, J.: *Slovenská republika (Budovanie suverénneho štátu)*, s. 207-208

Poslanci KDH za tento zákon nehlasovali. Hlavným dôvodom bolo, že k rozdeleniu krajiny dochádza bez referenda. 19. decembra 1992 prijala Rada KDH Vyhlásenie KDH k vzniku samostatnosti SR. Hnutie bralo výsledok na vedomie a vznik SR považovalo za nezvratný akt a chcelo vynaložiť všetko svoje úsilie, aby bola SR demokratickým, právnym a prosperujúcim štátom. 27. decembra zomrela významná osobnosť kresťanskej politiky - Ivan Čarnogurský. Tým sa skončil rok 1992, ktorý bol najťažším rokom v histórii KDH.⁵²

2.7 Vznik Slovenskej republiky a predčasný pád vlády

Fungovanie federatívneho štátu sa v rokoch 1990-1992 dostalo na kritickú hranicu, hovorilo sa o nedostatočnosti unitárnej federácie, o konfederácii ako spoločnom štáte, na Slovensku pribúdala nostalgia za predchádzajúcim režimom.⁵³ Pre českú politickú elitu sa zdalo jednoduchšou voľbou vymeniť štát ako hľadanie jeho novej idey či podoby. Pre víťaznú slovenskú elitu sa zdalo zase výhodnejšie oddeliť sa od českej elity ako sa s ňou podieľať na moci. Výsledkom nemohlo byť už nič iné, len rozdelenie Československa. Napriek všetkému, má vznik Československa veľký zmysel aj pre Čechov aj Slovákov, pretože im v danej situácii zabezpečovalo to, čo obe krajiny potrebovali. Čechom za pomoci Slovákov upevnenie národnej dominancie v novom štáte a Slovákom pomocou Čechov upevnenie národnej existencie a modernizačný impulz.⁵⁴

Čarnogurského názor na vytvorenie samostatného Slovenska bol taký, že akceptoval myšlienku vzniku SR, ale v tom čase to nepovažoval za aktuálne, pritom už vtedy hovoril o „dvoch hviezdčkách a dvoch stoličkách.“ Téza spočívala vo vzájomnej zhode vytvoriť dva nezávislé štáty a pokiaľ by to bolo možné, stať sa členmi EÚ. Odhadoval, že toto nebude možné uskutočniť pred rokom 2000. Požiadavku slovenskej štátnosti spájaj s uplatňovaním kresťanských princípov vo formovaní medziludských vzťahov a kresťanských princípov.⁵⁵

Prijatie Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR a Ústava SR ako základný zákon štátu a spoločnosti, aj tak konštituovali Slovenskú republiku dňa 1. januára 1993 ako samostatný, nezávislý a suverénny štát. Vznikom SR bol zavŕšený národnoemancipačný

⁵² Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 49

⁵³ Pozri bližšie: ZAJAC, P.: *Sen o krajine*, s. 123

⁵⁴ Tamže: s. 127

⁵⁵ Pozri bližšie: NEUWIRTH, A. - LESŇÁK, R.: *Liečiť zlo láskou*, s. 165-166

proces slovenského národa. Týmto dňom sa začalo pre slovenský ľud obdobie vytvárania si vlastnej štátnosti a budúcnosti v nej. Samostatnosť SR prijalo 91 štátov a dnes je to 131 štátov sveta.⁵⁶ Aj keď KDH malo inú predstavu o budovaní slovenskej štátnosti, vznik Slovenskej republiky plne akceptovalo. Hnutie si bolo vedomé nebezpečného vládnutia HZDS, ktoré bolo od volieb 1992 jedinou slovenskou opozičnou silou, pretože SNS a SDL úzko spolupracovali s HZDS. KDH v priebehu toho roka organizovalo spoluprácu opozičných síl, ku ktorým sa pridala SDL, maďarskí menšinoví politici a odpadlíci z HZDS. Vládna moc slabla vďaka vnútornej pevnosti KDH, čo sa prejavilo v nasledujúcom roku.

V roku 1993 nastali veľké zmeny. Zavádzal sa stranický typ členstva a disciplíny, organizačná štruktúra sa upravila, došlo k personálnym zmenám v menovaných a volených funkciách, začala sa práca s lídrami, tvár hnutia sa dotvárala novým logom, farbou alebo scenárom mítingov, atď. Priestor bol venovaný mladým ľuďom, viac sa cestovalo do regiónov. Boli to tzv. výjazdové zasadnutia predsedníctva a poslancov. V tomto období bol predsedom KDH J. Čarnogurský, podpredsedovia I. Simko, F. Mikloško, A. Anderko a E. Komárik. Sekretárom Rady KDH bol P. Abrhan. Rada KDH aj vďaka novému sekretárovi nadobudla novú tvár a stala sa efektívnejšou. Politické konzílium KDH s predsedom L. Pittnerom sa stalo novým orgánom tejto strany. V roku 1993 vznikla Nadácia Antona Tunegu, ktorá bola dôležitá pri školení a vzdelávaní politikov a funkcionárov KDH.⁵⁷

V januári 1993 predstavilo KDH svojho kandidáta na funkciu nového prezidenta SR, ktorým bol Anton Neuwirth. Neuwirth bol najskôr prihlásený do VPN, ale po formovaní strany KDH sa stal členom tejto strany. Neskôr sa stal členom Rady KDH ako vyštudovaný lekár a bývalý politický väzeň. Stal sa tiež delegátom KDH v Nitre.⁵⁸ Kandidatúra zo strany KDH na post prezidenta ho veľmi prekvapila a Neuwirth nevedel, či má túto ponuku prijať. Nakoniec súhlasil, no nevyhral. Po prezidentských voľbách sa však stal čestným predsedom KDH.⁵⁹

15. februára 1993 sa stal Michal Kováč (HZDS) prvým prezidentom SR. Svoje funkčné obdobie ukončil 2. marca 1998 odovzdaním právomocí vláde SR.⁶⁰ Po neúspešnej kandidatúre sa pre KDH stalo aspoň úspechom víťazstvo kandidáta R. Bauera za primátora

⁵⁶ Pozri bližšie: CHOVANEC, J.: *Slovenská republika (Budovanie suverénneho štátu)*, s. 217

⁵⁷ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 55-56

⁵⁸ Pozri bližšie: NEUWIRTH, A. - LESŇÁK, R.: *Liečiť zlo láskou*, s. 163-164

⁵⁹ Tamže: s. 169-170

⁶⁰ *Životopis* [online]. [cit.2012.02.06]. Dostupné na internete : <http://www.prezident.sk/?zivotopis-kovac>

mesta Košice, aj napriek vydieračskej kampani zo strany HZDS. Počas roka 1993 sa uskutočnilo množstvo mítingov KDĽ, kde sa zúčastňovalo veľa ľudí a na ktorých vystupovali aj zahraniční hostia. Rada KDĽ sa venovala komunálnej politike a klubom miestnej samosprávy v okresoch Slovenska a prijala tiež programový dokument - Deklaráciu o zahraničnej politike, ktorý bol veľmi dôležitý. V Deklarácii sformulovala svoje postoje voči susedným štátom, NATO alebo EÚ. V júni 1993 sa dotváral program Lepšie Slovensko.⁶¹

V roku 1994 sa stala nečakaná udalosť a došlo k predčasným parlamentným voľbám, keď poslanec za KDĽ L. Pittner podal návrh na vyslovenie nedôvery premiérovi. Rokovalo sa tri dni, až nakoniec 11. marca odstúpila celá vláda. Po veľkom víťazstve strany HZDS v roku 1992 málokto očakával, že Mečiarova vláda nevydrží ani dva roky. Čo bolo príčinou? Tajomstvo úspechu volieb a Mečiarova popularita je príčinou nového rozpadu, ktoré tak veľmi budoval. Strana HZDS stála na populizme bez princípov a bez konkrétneho smerovania. V roku 1993 si Mečiar udržal parlamentnú väčšinu po odchode Kňažkovej skupiny tým, že do vlády vstúpila SNS, čo spôsobilo stratu parlamentnej väčšiny a pád vlády. Vznikla vláda širokej koalície. Tvorili ju odpadlíci z HZDS a SNS, SDĽ a KDĽ, ktoré malo päť kresiel: I. Šimko, M. Dzurinda, J. Brocka, L. Roman a L. Pittner. 1. januára 1994 oslávil Ján Čarnogurský 50. narodeniny a Ivan Šimko v príhovore v Slovenskom denníku vyzdvihol jeho politickú a ľudskú osobnosť.⁶²

Nové voľby sa konali 30. septembra a 1. októbra 1994. HZDS znova s veľkým náskokom zvíťazilo, keď získalo 34,96 % a 61 mandátov. KDĽ skončilo na štvrtom mieste s 10,08 % a získalo 17 mandátov v parlamente. Výsledok bol len o niečo lepší ako v predchádzajúcich voľbách. Nebol to úspech, ale ani neúspech. Predsedom KDĽ na štyri roky sa stal opäť Ján Čarnogurský, podpredsedovia boli F. Mikloško, M. Dzurinda a I. Šimko.⁶³ „K výsledkom volieb 1994 nepochybne prispela z hľadiska postojov kombinácia slabších prereformných orientácií a silných antireformných záujmov významnej časti, hoci nie väčšiny obyvateľstva. Faktom je, že tieto voľby prišli skôr než sa mohol občiansky typ politickej kultúry dostatočne rozšíriť a zakoreniť.“⁶⁴ Parlamentné voľby 1994 predstavovali ďalší zvrät vo vývine SR. Voľby 1992 predstavovali dezintegráciu bývalej ČSFR, priniesli zmeny štátoprávneho usporiadania a spomalenie tempa ekonomických či politických

⁶¹ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 58-61

⁶² Tamže: s. 69-70

⁶³ Tamže: s. 75

⁶⁴ SZOMOLÁNYI, S.: *Kľukatá cesta Slovenska k demokracii*, s. 63

premién a po voľbách 1994 došlo k zmenene samotného smerovania týchto premién.⁶⁵ Koncom roka 1994 KDH opäť ochraňovalo demokraciu a ľudské práva. Snažili sa o vytvorenie lepšieho obrazu Slovenska.⁶⁶ Kresťanskodemokratické hnutie bolo po voľbách 1994 opäť v opozícii a vďaka svojej vnútornej pevnosti sa stalo jasným lídrom opozície. Spôsobila to aj neúčast' DS a SPaŽ v parlamente.

Na jar 1995 urobili predstavitelia hnutia najväčšiu mítingovú šnúru KDH. Počas dvoch mesiacov absolvovali skoro 100 mítingov v desiatich okresoch Slovenska. Pri prieskumoch verejnej mienky mali preferencie 11-12%, čo bol menší nárast s rokom 1994 a obsadzovali druhé priečky medzi stranami. 15. júna vyhral Čarnogurský súdny spor s J. Smolcom a s vydavateľstvom denníka Slovenská Republika, ktorý Čarnogurského obvinil, že list spišských kňazov vyšiel z jeho popudu. Tvrdil, že vraj existuje opačný list 20 nitrianskych kňazov. Denník sa mal Jánovi Čarnogurskému ospravedlniť a zaplatiť 100 000 korún.

Čarnogurský absolvoval mnoho služobných ciest, medzi významnú patrí cesta 11. novembra 1995 do Ríma, kde sa konalo celosvetové stretnutie katolíckych osobností politického, hospodárskeho a kultúrneho života, ktoré otváral pápež Ján Pavol II. O štyri dni neskôr schválila NR SR zákon o štátnom jazyku. KDH tvrdilo, že zákon zjednocuje Maďarov a rozdeľuje Slovákov a preto poslanci KDH predložili 18 pozmeňujúcich návrhov. Návrhy prijaté neboli a preto KDH za zákon nehlasovalo. 18. a 19. novembra sa uskutočnil Snem KDH v Nitre, ktorého heslo bolo KDH - cesta k lepšiemu Slovensku. Za predsedu bol znova zvolený Ján Čarnogurský a za podpredsedov boli zvolení doterajší F. Mikloško, J. Figel', M. Dzurinda a I. Šimko. Čarnogurský vo svojom vystúpení povedal, že je potrebná účinná opozičná politika hnutia, avšak Mečiarova vláda má vykonávať svoju funkciu až do skončenia riadnych volieb. Tvrdil, že súčasná vláda robí politiku, ktorá obmedzuje demokraciu. Výsledkom je, že USA a EÚ uplatňujú voči SR politiku, ako v minulosti proti Československu. KDH sa preto hlási k sociálnemu trhovému hospodárstvu a chce zabezpečiť dôstojné živobytie pre sociálne slabších občanov. KDH navrhovalo ešte v roku 1993 návrh zákona o protikomunistickom odboji, ktorý bol 20. novembra zamietnutý.

⁶⁵ Pozri bližšie: SZOMOLÁNYI, S.: *Kľukatá cesta Slovenska k demokracii*, s. 71

⁶⁶ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 70

Koncom roka 1995 na tlačovej besede KDH zhodnotili podpredsedovia strany rok 1995 za najneúspešnejší rok z hľadiska KDH od jeho vzniku.⁶⁷

2.8 Nová éra

V rokoch 1994-1998 pôsobilo KDH ako druhá najsilnejšia opozičná strana. V roku 1996 sa hnutie rozhodlo o radikálny krok. V Petržalke 29. septembra 1996 podpísali miestni predstavitelia KDH, DÚ a DS prvú miestnu dohodu o tzv. Modrej koalícii. Vychádzali zo slov Jána Čarnogurského, keď vravel počas jarného mítingu o „modrej revolúcii“. Dohoda bola podpísaná predsedami strán - J. Čarnogurským, J. Moravčíkom a J. Langošom. Mítingy KDH pokračovali ďalej. 29. októbra 1996 bola podpísaná v Bratislave zmluva o vzájomnej spolupráci medzi KDH, DÚ a DS, čím vznikla Modrá koalícia. Spoločne sa zaviazali, že budú chrániť a rozvíjať ústavnosť a demokratickosť SR. Ich cieľom bolo doviest' Slovensko do NATO a EÚ, čo sa napokon aj podarilo.

Ján Čarnogurský videl budúcnosť kresťanskej demokracie ako oporu a nádej pre diskriminovaných alebo aj ako stranu s programami na riešenie každodenných problémov ľudí. KDH na začiatku decembra 1996 protestovalo proti tomu, že už sedem mesiacov neboli pozvaní do relácií STV žiadni predstavitelia KDH na ekonomickú tému, ani na tému o štátnom rozpočte. Novembrové prieskumy verejnej mienky ukázali, že preferencie KDH dosiahli 15,8%. Poslancovi F. Gauliederovi bol odňatý mandát, za čo hlasovalo v rozpore s Ústavou SR 77 poslancov a predseda KDH vyhlásil, že SR prestáva byť právnym štátom. 5. decembra NR SR schválila štátny rozpočet na rok 1997, ale poslanci KDH, DÚ a MK sa na záverečnom hlasovaní nezúčastnili, čím protestovali proti odňatiu mandátu poslanca Gauliedera. Európsky parlament prijal rezolúciu, kde vyzýval slovenský parlament, aby zvážil svoje rozhodnutie o odňatí mandátu Gauliedera. 17. decembra predložili parlamentu strany KDH, DÚ, DS, MK a SDSS návrh ústavného zákona, podľa ktorého by hlavu štátu volili priamo občania. Parlament však odložil návrh na neurčito, tak sa predkladatelia rozhodli obrátiť na občanov.⁶⁸

Počas roka 1997 zastávalo KDH naďalej pozíciu lídra. Dôvodom bolo aj to, že SDE sa snažila krčovito a násilne oddeľovať. Zo Spoločnej voľby sa oddelili strana SDSS a strana

⁶⁷ Tamže: s. 86-100

⁶⁸ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 120-124

SZS, až nakoniec vďaka DÚ vytvorili spolu so stranami Modrej koalície tzv. Dúhovú koalíciu, z ktorej potom vznikol názov Slovenská demokratická koalícia. Vznik SDK bol ukončením dlhodobejšieho procesu, v ktorom šlo o vytvorenie nového politického zoskupenia do budúročných parlamentných volieb. Strana SDK mohla poraziť HZDS a zabrániť prepadu menšinových strán. Určenie lídra strany bolo veľkým problémom, aj vďaka nejednotnosti KDĽ. Hovorcom sa nakoniec stal Mikuláš Dzurinda.

Začiatkom januára 1997 sa začala konať petícia za vyhlásenie referenda o priamej voľbe prezidenta SR. Konalo sa aj množstvo ďalších mítingov a snemov. KDĽ malo výborné medzinárodné postavenie, čoho bolo dôkazom aj zvolenie Jána Čarnogurského za podpredsedu Európskej únie kresťanských demokratov a v máji 1997 v Bruseli mu bol udelený Európsky rad za zásluhy. Namáhavý rok 1997 zvládalo KDĽ úspešne, keď sa predstavilo ako dobre zorganizovaná a fungujúca strana, čo sa prejavilo pri podpisových akciách, mítingoch alebo referendovej kampani. Dalo sa ale tvrdiť, že od roku 1997 neplatilo, že KDĽ predstavuje pevnú a stabilnú stranu a v hnutí sa prejavili dve skupiny, ktoré niektorí nazvali ako „konzervatívnu a pragmatickú“ alebo „Čarnogurského a Dzurindovu skupinu“. Hnutie už také silné nebolo, čo sa prejavovalo aj na stretnutiach predsedníctva.

V deň vzniku KDĽ, čiže 17. februára presiahol počet podpisov petície za referendum o priamej voľbe prezidenta 350 000 podpisov a Ján Čarnogurský vyhlásil, že KDĽ je jedinou politickou stranou na Slovensku, ktorá je priamou dedičkou Novembrovej revolúcie 1989. Prezident M. Kováč oznámil, že sa referendum uskutoční 23. a 24. mája 1997 a bude sa rozhodovať aj o vstupe SR do NATO. Vláda SR sa ale rozhodla nedistribúovať referendový lístok o priamej voľbe prezidenta. Referendum bolo zmarené. Vláda pritom nerešpektovala fakt, že o tejto veci rozhoduje Ústredná komisia pre referendum.⁶⁹ 11. mája 1997 sa začala 10-dňová kampaň, ktorá sa začala v Púchove a odštartovali ju lídri Modrej koalície. Táto kampaň mala heslo „Áno pre Slovensko“ s podtitulom „Vstup Slovenska do NATO a priama voľba prezidenta.“ KDĽ urobili v celej kampani veľa práce a bez ich úsilia by to ani nešlo. Vládne strany nedali do kampane ani televízne šoty.

Ján Čarnogurský začal po troch rokoch rokovať s V. Mečiarom a po stretnutí usúdil, že ak HZDS nepristúpi na demokratické zmeny, Slovensko sa nedostane do NATO ani do

⁶⁹ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 129-137

EÚ, čo bude znamenať porážku Mečiarovej politiky. Ministerstvo vnútra SR začalo distribuovať hlasovacie lístky a opozícia odporúčala občanom, aby tieto lístky neprevzali. Zmarené referendum viedlo k tomu, že Čarnogurský vyzval Mečiara, aby odstúpil zo svojej funkcie, pretože vláda porušila medzinárodné dokumenty a už nemá legitimitu. Odstúpil len P. Hamžik, minister zahraničných vecí a prezident SR odsúdil kroky vlády SR. EÚ zase vyjadrila znepokojenie nad tým, aké udalosti sprevádzali referendum na Slovensku. 14. júna sa na rokovaní dohodli zástupcovia strán KDĽ, DÚ, DS, SDSS a SZS, že do budúročných volieb pôjdu spoločne a vytvorili desaťčlenný pracovný tím na prípravu návrhu dohody.

Začiatkom decembra Čarnogurský vyhlásil, že po budúcich voľbách sa nebude dať urobiť hrubá čiara za minulosťou, ale treba veľkorysosť víťaza volieb. Vo voľbách pôjde najmä o to, aby bol zvolený trend západným smerom. Strany SDK odmietli robiť politiku obmedzovania národnostných práv. Zákon o priamej voľbe prezidenta SR bola zmarený 5. decembra a podpredseda KDĽ I. Šimko sa vyjadril, že strany SDK sa po voľbách 1998 pokúsia presadiť tento zákon. Rada KDĽ vyzývala poslancov, aby nepodporili návrh štátneho rozpočtu na rok 1998 a vyzývala parlament, aby zvolil nového prezidenta a tým zabránil vzniku ústavného vákuu. Kandidátom SDK na post prezidenta SR bol Štefan Markuš, ktorý bol vedecký sekretár SAV a predseda Slovenského helsinského výboru. Luxemburský samit EÚ rozhodol, že SR definitívne vypadlo z prvej šiestice štátov, ktoré mali najväčšie šance sa dostať do EÚ.⁷⁰

Koncom decembra označil Ján Čarnogurský rok 1997 za rok vnútropolitických a zahraničnopolitických neúspechov politiky SR. Najväčším neúspechom bolo zmarené májové referendum a nezaradenie SR medzi štáty, ktoré mali vstúpiť do NATO a EÚ. Cieľ predsedu KDĽ bol jasný: víťazstvo SDK v parlamentných voľbách 1998.⁷¹ Hneď v úvode roka 1998 označil Čarnogurský parlamentné voľby za najdôležitejšiu udalosť roka 1998. Podľa neho sa mali zvoliť také politické strany a politici, ktorí by dokázali viesť Slovensko k prosperite, pokoju a k medzinárodnému uznaniu.⁷²

Predvolebná kampaň sa začala 26. augusta, avšak verejnoprávna STV robila kampaň pre HZDS už dávno predtým, navyše bola veľmi drahá a okázalá. Kampaň SDK bola úplne odlišná a jej heslo bolo SDK - skutočná šanca na zmenu. Heslo stručne vystihovalo celú

⁷⁰ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*: s. 137-149

⁷¹ Tamže: s. 149

⁷² Tamže: s. 157

podstatu. Parlamentné voľby sa konali 25. a 26. septembra a spolu s voľbami sa konalo aj referendum na žiadosť Michala Kováča o neprivatizácií strategických podnikov. Referendum bolo aj tak neplatné pre nezáujem voličov. Víťazom volieb sa stalo HZDS s 27 % hlasov, čo bol pre stranu slabý výsledok. Strana SDK skončila na druhom mieste s 26,33 % hlasov. Pre SDK to bol úspech. SĎL skončila na treťom mieste s 14,66 % hlasov. SNS bola až piata s 9,07 % hlasov a bolo jasné, že HZDS a SNS už nemôžu získať dostatočnú silu v parlamente. Výsledky týchto volieb poukázali, že Slovensko chce zmenu vlády a zmenu štýlu vládnutia, pretože politické strany stojace proti dovtedajšej vláde získali v parlamente ústavnú väčšinu.⁷³

Čarnogurský sa stal v roku 1998 ministrom spravodlivosti vo vláde Mikuláša Dzurindu.⁷⁴ Po voľbách sa aj SR stalo štandardným stredoeurópskym štátom, demokratické pomery boli obnovené, boli urobené reformy v oblasti ekonomiky a SR bolo v prvej skupine kandidátov pre vstup do EÚ.⁷⁵ 12. decembra 1998 sa premiér Dzurinda zúčastnil zasadnutia Predsedníctva KDĽ, ktoré sa zaoberalo budúcnosťou strany SDK. KDĽ bolo za to, aby sa pokračovalo v koalícii s jednotným parlamentným a ministerským klubom, ale Dzurinda a Šimko chceli kolektívne členstvo strán v SDK. Výsledkom bolo, že túto nerovnosť bude riešiť Rada KDĽ 9. januára 1999.⁷⁶

Desiaty rok existencie KDĽ bol prvým rokom pôsobenia vlády M. Dzurindu, ktorú tvorilo 11 politických strán. Bola to vláda komplikovaná, ale práve takáto vláda musela vzniknúť po takmer osemročnom vyčíňaní V. Mečiara. Slovensku sa časom darilo vrátiť na cestu integrácie. Premiér bol prijatý do USA, Nemecka a SR navštívil generálny tajomník OSN, NATO, OECD i EÚ, čo bolo dobrým signálom pre Slovensko. Počas decembrového samitu EÚ bolo Slovensko pozvané na rozhovory o vstupe tohto spoločenstva štátov. HZDS si aj naďalej udržiavalo pozíciu lídra na slovenskej politickej scéne, SNS zvolila za svojho nového predsedu A. Malíkovú a Slovensko si zvolilo nového prezidenta R. Schustera zo strany SOP. SĎL opustil R. Fico a založil si vlastnú politickú stranu SMER. Situácia SDK však bola najnejasnejšia. Strana SDK sa začala správať ako šiesta strana a dalo sa čakať, že sa postupne títo politici odtrhnú a založia si novú stranu. KDĽ sa týmto rokom ocitlo na pokraji svojho zániku, pretože Dzurinda chcel vytvoriť tzv.

⁷³ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*: s. 171-173

⁷⁴ *Ján Čarnogurský / vláda* [online]. [cit.2012.02.06]. Dostupné na internete: <http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=53>

⁷⁵ Pozri bližšie: ZAJAC, P.: *Krajina bez sna*, s. 126

⁷⁶ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 177-178

dvojité členstvo, s čím KDH nesúhlasilo. Zástancovia strany SDK začali nové vedenie KDH diskreditovať a preto sa Rada KDH rozhodla, že do ďalších volieb pôjde samostatne alebo v koalícii. Mítingy KDH skoro úplne vymizli. Na sneme KDH v Liptovskom Mikuláši sa stal predsedom opäť Čarnogurský.⁷⁷

V januári 2000 založil M. Dzurinda vlastnú stranu SDKÚ a funkcionári volali členov KDH do tejto novej strany. Hnutie sa v prieskumoch verejnej mienky ocitlo na dne. Z KDH odišli traja členovia vlády zo štyroch alebo aj päťina členov Rady KDH, atď. Funkčnosť KDH už bola narušená. V júni 2000 sa stala nečakaná udalosť, keď zakladateľ a dlhoročný predseda KDH Ján Čarnogurský povedal, že už nebude kandidovať na funkciu predsedu KDH a za svojho nástupcu odporučil P. Hrušovského. Trenčianskym snemom sa ukončila éra Čarnogurského, ktorý pôsobil na čele KDH až 3897 dní, ale aj éra KDH.⁷⁸ Dôvodom prečo už nekandidoval bola aj neurčitost' volebných zoskupení, nekonkrétne programov politických strán a veľkú rolu zohralo aj to, že už v KDH necítil dostatočnú podporu. KDH preto muselo zvládnuť svoju funkciu už bez ich veľkej opory.

2.9 Bývalý minister dnes a jeho pohľad na súčasnú politiku SR

Ján Čarnogurský si po vystúpení z politiky v roku 2002 založil vlastnú advokátsku kanceláriu a v súčasnosti vedie advokátsku prax, v ktorej je úspešný. V roku 2008 dostal arménske štátne vyznamenanie, ktoré mu udelil prezident Arménska Robert Kočarian za zásluhy pri rozvoji slovensko-arménskych vzťahov. Tiež získal v roku 2008 poľské štátne vyznamenanie - Veľký kríž, za zásluhy a za účasť v poľsko-československej solidarite v 80. rokoch 20. storočia.⁷⁹

V roku 2004 sa stal spoluzakladateľom Bratislavskej vysokej školy práva a v 2006 bol spoluzakladateľom slovensko-ruskej spoločnosti, kde bol zvolený za jej predsedu. Popri advokácii veľa číta a píše články, ktoré sa týkajú hlavne zahraničnopolitických tém. Od roku 2005 sa pravidelne zúčastňuje zasadnutí Valdajského diskusného klubu v Rusku. *„Základným cieľom Valdajského klubu je vytvoriť medzinárodnú platformu, kde môžu poprední Ruskí federálni a regionálni predstavitelia informovať z prvej ruky o vývoji*

⁷⁷ Pozri bližšie: BOBULA, P.: *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*, s. 185-187

⁷⁸ Tamže: s. 212-213

⁷⁹ *Ján Čarnogurský / vláda* [online]. [cit.2012.02.11]. Dostupné na internete: <http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=53>

*Ruska domácich a zahraničných expertov, ktorí sa venujú rôznym aspektom života Ruskej federácie.*⁸⁰ Získané poznatky sa snaží preniesť na Slovensko prostredníctvom novinových a blogových článkov, besied na vysokých školách alebo cez televízne diskusie. Ďalšie ceny a vyznamenania, ktoré získal sú nešťátne.⁸¹ To, že sa SR stalo členmi Európskej únie, NATO, ale aj eurozóny a v súčasnej finančnej kríze o Slovensku nechodia po svete žiadne Jóbove správy považuje Čarnogurský za veľký úspech krajiny. O Slovensku sa kladne vyjadrovali aj Jánovi partneri, ktorí prípadne vôbec na Slovensku ani neboli, poznajú však Slovensko zo spravodajstva v médiách alebo z toho, že nie sme v médiách, pretože žiadne škandály, či veľké problémy sa u nás nedejú. Inšpiruje ich to preto k tomu, že hovoria o Slovensku s rešpektom.⁸²

Po páde vlády v roku 2011 na Slovensku Čarnogurský tvrdí, že SR potrebuje pevnú vládu, ktorú je schopná vytvoriť iba veľká koalícia. Je zaujímavé, že KDH obhajuje tradičné hodnoty a má najbližšie zo všetkých strán najmä ku katolíckej cirkvi. V médiách sa objavili aj úvahy, že strana KDH by mohla byť lídrom pravece, čo sa napokon aj podarilo.⁸³ Ján Čarnogurský pokladá za dobré, že KDH sa stalo lídrom pravece a taktiež si myslí, že strana by bola najvhodnejším partnerom vo vláde Roberta Fica. Prečo? Čarnogurský pokladá KDH za stabilnú stranu s ustálenou voličskou základňou. Predpokladal, že KDH sa spojí so Smerom-SD, avšak jeho predpoklady sa nenaplnili a KDH ostáva v opozícii.⁸⁴

V otázke o vzťahu SR a EÚ má jasno: Slovensko musí využívať mechanizmy Európskej únie nakoľko sa len dá, ale netreba sa spoliehať len na EÚ.⁸⁵

⁸⁰ ČARNOGURSKÝ, J.: *Ján Čarnogurský* [online]. [cit.2012.02.11]. Dostupné na internete: <http://jancarnogursky.sk/zivot>

⁸¹ ČARNOGURSKÝ, J.: *Ján Čarnogurský* [online]. [cit.2012.02.11]. Dostupné na internete: <http://jancarnogursky.sk/zivot>

⁸² ČARNOGURSKÝ, J.: *Uznávané Slovensko* [online]. [cit.2012.02.11]. Dostupné na internete: <http://jancarnogursky.sk/clanky/117/uznavane-slovensko>

⁸³ ČARNOGURSKÝ, J.: *Slovensko potrebuje veľkú koalíciu* [online]. [cit.2012.02.11]. Dostupné na internete: <http://www.jancarnogursky.sk/clanky/107/slovensko-potrebuje-velku-koaliciu>

⁸⁴ *Čarnogurský tipuje: Koalícia Smer – SD a KDH bude na 60 percent* [online]. [cit.2012.03.21]. Dostupné na internete: <http://www.aktuality.sk/clanok/202906/carnogursky-tipuje-koalicia-smer-sd-a-kdh-bude-na-60-percent/>

⁸⁵ ČARNOGURSKÝ, J.: *Zákon na maďarský zákon* [online]. [cit.2012.02.11]. Dostupné na internete: <http://www.jancarnogursky.sk/clanky/93/zakon-na-madarsky-zakon>

V súčasnosti Čarnogurský pomýšľa, že bude kandidovať na post prezidenta v prezidentských voľbách, ktoré sa uskutočnia v roku 2014. Chce byť občianskym kandidátom a nie straníckym. Zaujímavosťou by pre neho bola podpora politických strán, zatiaľ však ešte nerokoval so žiadnou politickou stranou. Vo svojej kampani by kládol dôraz na zjednocovanie Slovenska tak, aby bola krajina pripravená na prípadnú medzinárodnú krízu. Vyhlásil, že v prípade vnútroštátnej krízy, je pre Slovensko potrebný prezident, ktorý má množstvo skúseností s vysokým počtom vnútroštátnych kríz. Svoje definitívne rozhodnutie má oznámiť do konca roka 2012.⁸⁶

⁸⁶ SITA: *Čarnogurský do konca roka zváži prezidentskú kandidatúru* [online]. [cit.2012.03.31]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/6321553/carnogursky-do-konca-roka-zvazi-prezidentsku-kandidaturu.html>

Záver

Cieľom našej práce bolo poukázať na osobnosť slovenského politika Jána Čarnogurského, ktorý sa veľkou mierou pričínil o pád komunizmu v Československu, vďaka čomu nastala éra demokracie v novodobých dejinách tejto krajiny. K tomu sme sa dopracovali prostredníctvom opísania rôznych situácií a udalostí.

V hypotéze sme predpokladali, že Ján Čarnogurský už od detstva inklinoval k spravodlivosti, preto si aj vybral kariéru právnika, v ktorej je úspešný dodnes. V dospelosti sa snažil o zvrhnutie režimu, ktorého sa nebál, začal jednoznačne vystupovať a pomáhal ľuďom, ktorým režim škodil a ubližoval. Jeho úsilie spolu s ďalšími pribojnými ľuďmi viedlo k zvrhnutiu režimu a nastala nová demokratická éra. Predpokladali sme tiež, že sa dopracujeme k tomu, že KDĽ ako nová politická strana sa snažila zúčastniť na tvorbe budúcich slovenských dejín a bola to výlučne pravicová strana, ktorej princípmi bola sloboda, solidarita, spravodlivosť a subsidiarita. Domnievame sa tiež, že táto nová strana mala za cieľ stať sa koalíčnou stranou a priniesť niečo nové do slovenskej politiky.

Môžeme povedať, že hypotéza sa nám verifikovala, pretože sme sa dozvedeli, že Ján Čarnogurský to už od detstva nemal ľahké a keďže pochádzal z katolíckej rodiny, v tých časoch mal problém dostať sa na strednú a vysokú školu, avšak jeho pribojnosť a snaha ho doviedla až ku kariére uznávaného právnika a advokáta, obhajoval množstvo ľudí, ktorých prenasledoval vtedajší režim. V roku 1988 sa stal spoluorganizátorom Sviečkovej manifestácie za dodržiavanie ľudských a náboženských práv. Význam protestnej akcie spočíval v tom, že komunistický režim postupne strácal sympatie verejnosti a jeho sila upadala. Rok po tejto udalosti Ján Čarnogurský začal vydávať časopis Bratislavské listy, ktorý sa stal ilegálnym, pretože otvorene hovoril o temných stránkach komunizmu. Toto vydávanie časopisu, sa stalo Čarnogurskému osudným, keď ho v auguste 1989 zatkli a obvinili z rozvracania republiky pre vydávanie Bratislavských listov, ktorých bol zakladateľom. Obvinený bol aj z toho, že sa podieľal na príprave spomienky pre ľudí, ktorých v roku 1968 zastrelili na mnohých miestach Slovenska vojská Varšavskej zmluvy. Z väzenia sa dostal po troch mesiacoch, lebo súd nekvalifikoval podanú žalobu na Jána Čarnogurského ako trestný čin. Vtedy práve vrcholila novembrová revolúcia 1989 a Čarnogurský nachádzal podporu u množstva ľudí, ktorí s ním sympatizovali a bojovali za jeho prepustenie. Demonštrácie, ktoré sa konali najmä 16. a 17. novembra 1989 ukončili

komunizmus v Československu a v decembri 1989 bola vymenovaná prvá federálna vláda, kde Ján Čarnogurský nastúpil po dvoch týždňoch po prepustení z väzenia ako prvý podpredseda vlády. Koniec režimu vyvrcholil víťazstvom demokratických strán v parlamentných voľbách 1990.

Už po novembri 1989 sa Čarnogurský rozhodol, že založí kresťansko-demokratickú stranu, čo sa mu 17. februára 1990 aj podarilo. Strana na čele s ním bojovala o vznik samostatného Slovenska, kde narazila na odpor silných politických strán. Nevzdávali sa, bojovali a uvedomovali si, čo všetko si samostatný štát vyžaduje. KDĽ vychádzalo z dvoch tradícií: slovenskej kresťanskej politiky a z tradície západoeurópskych kresťanskodemokratických strán, čím sme sa dopracovali k tomu, že táto politická strana bola a je výlučne pravicová, ktorej základnými princípmi sú sloboda, subsidiarita, solidarita a spravodlivosť. V parlamentných voľbách sa nová strana umiestňovala na popredných priečkach a po rozdelení VPN vznikla nová koaličná vláda, na čele s Jánom Čarnogurským. KDĽ prešlo taktiež krízami a delenie nepostihlo len VPN, ale aj KDĽ.

V práci sme poukázali aj na to, že napriek negatívnym postojom niektorých politických strán, ktoré boli proti vzniku SR sa vytvorenie demokratického štátu 1. januára 1993 uskutočnilo, aj keď KDĽ malo inú predstavu o budovaní slovenského štátu. Kresťanskodemokratické hnutie malo každým rokom výborné medzinárodné postavenie, dôkazom čoho bolo zvolenie Jána Čarnogurského za podpredsedu Európskej únie kresťanských demokratov. V roku 1997 nastali v strane problémy, hnutie už také silné nebolo a aj to bolo jedným z dôvodov, prečo o tri roky neskôr Čarnogurský definitívne odišiel z vrcholovej politiky. Napriek rôznym problémom v KDĽ, však ostal predsedom strany, až do jeho odstúpenia. Bol tiež predsedom vlády a ministrom spravodlivosti SR, čím sme poukázali na jeho osobnosť v politike SR.

Dopracovali sme sa tiež k tomu, že po ukončení kariéry politika si Ján Čarnogurský založil vlastnú advokátsku kanceláriu, súkromnú vysokú školu a v roku 2006 bol spoluzakladateľom slovensko-ruskej spoločnosti, kde sa stal jej predsedom. Čarnogurský je človek, ktorý na politiku nezanevrel, a aj keď už nepôsobí v súčasnej slovenskej politike, stále sa o ňu zaujíma, píše blogy, zúčastňuje sa besied na vysokých školách a zasadá na zhromaždeniach Valdajského klubu v Rusku. V súčasnosti zvažuje prezidentskú kandidatúru v prezidentských voľbách 2014.

Výsledkom našej činnosti je poznatok, že bohaté skúsenosti, ktoré Ján Čarnogurský získal v politike, ale aj mimo nej, ešte aj dnes, dvanásť rokov po odstúpení z politiky, môžu niečo slovenskej verejnosti ponúknuť.

Zoznam použitej literatúry

- BLAHA, M. *10 dní, ktoré otriasli Slovenskom*. Skalica: MM, 2009. 179 s. ISBN 978-80-970260-8-0
- BOBULA, P. *10 rokov kresťanskej demokracie na Slovensku*. Bratislava: ARS STIGMY, 2001. 269 s. ISBN 80-85264-16-1
- BROCKA, J. - BROCKOVÁ, R. *Kým prišiel november*. Trnava: Dobrá kniha, 2009. 91 s. ISBN 978-80-7141-661-6
- BUCHAR, R. *Revoluce 1989*. Praha: Brána, 2009. 224 s. ISBN 978-80-72-4342-4-4
- ČARNOGURSKÝ, J. *Cestami KDH*. Prešov: VMV, 2007. 415 s. ISBN 978-80-7165-615-9
- ČARNOGURSKÝ, J. *Videné od Dunaja*. Bratislava: Kalligram, 1997. 392 s. ISBN 80-7149-179-9
- ČARNOGURSKÝ, J. *Väznili ich za vieru*. Bratislava: Pramene, 1990. 141 s. ISBN 80-85139-00-0
- CHOVANEC, J. *Slovenská republika - budovanie suverénneho štátu*. Bratislava: Procom, 2001. 232 s. ISBN 80-85717-05-0
- KOREC, J. a kol. *Bratislavský veľký piatok*. Bratislava: LÚČ, 1994. 262 s. ISBN 80-7114-110-0
- KRAPFL, J. *Revolúcia s ľudskou tvárou*. Bratislava: Kalligram, 2009. 302 s. ISBN 978-80-8101-253-2
- LETZ, R. *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:1949*. 1. vyd. Prešov: VMV, 2001. 743 s. ISBN 80-7165-313-6
- TAKÁČ, L. *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948:1949*. 2. vyd. Prešov: VMV, 2001. 575 s. ISBN 80-7165-314-4
- MIKLOŠKO, F. *Čas stretnutí*. Bratislava: Kalligram, 1996. 197 s. ISBN 80-7149-169-1
- NEUWIRTH, A. - LESŇÁK, R. *Liečiť zlo láskou*. Bratislava: Kalligram, 2001. 248 s. ISBN 80-7149-390-2

SZOMOLÁNYI, S. *Kľukatá cesta Slovenska k demokracii*. Bratislava: Stimul, 1990. 121 s. ISBN 80-88982-11-1

ŠIMULČÍK, J. *Čas svitania*. Prešov: VMV, 1998. 275 s. ISBN 8071651672

ŠIMULČÍK, J. *Svetlo z podzemia*. Prešov: VMV, 1997. 276 s. ISBN 80-7165-102-8

ŠIMULČÍK, J. *Zápas o nádej*. Prešov: VMV, 1998. 212 s. ISBN 80-7165-234-2

VLADISLAV, J. - PREČAN, V. *Horký leden 1989 v Československu*. Praha: Novinář, 1990. 164 s. ISBN 80-7077-396-0

ZAJAC, P. *Krajina bez sna*. Bratislava: Kalligram, 2004. 325 s. ISBN 80-7149-582-4

ZAJAC, P. *Sen o krajine*. Bratislava: Kalligram, 1996. 234 s. ISBN 80-7149-170-5

Internetové zdroje

ČARNOGURSKÝ, J. *Ján Čarnogurský* [online]. [cit. 2011.11.20]. Dostupné na internete: <http://jancarnogursky.sk/zivot>

Čarnogurský tipuje: Koalícia Smer – SD a KDH bude na 60 percent. In: *Aktuality*, [online]. Marec 2012. [cit.2012.03.21]. Dostupné na internete: <http://www.aktuality.sk/clanok/202906/carnogursky-tipuje-koalicia-smer-sd-a-kdh-bude-na-60-percent/>

ČARNOGURSKÝ, J. *Slovensko potrebuje veľkú koalíciu* [online]. November 2011. [cit.2012.02.11]. Dostupné na internete: <http://www.jancarnogursky.sk/clanky/107/slovensko-potrebuje-velku-koaliciu>

ČARNOGURSKÝ, J. *Uznávané Slovensko* [online]. November 2011. [cit. 2012.02.11]. Dostupné na internete: <http://jancarnogursky.sk/clanky/117/uznavane-slovensko>

ČARNOGURSKÝ, J. *Zákon na maďarský zákon* [online]. Máj 2011. [cit.2012.02.11]. Dostupné na internete: <http://www.jancarnogursky.sk/clanky/93/zakon-na-madarsky-zakon>

Čo je sviečková manifestácia. In: Spoločenstvo Ladislava Hanusa [online]. [cit. 2012.11.15]. Dostupné na internete: <http://www.svieckovamanifestacia.sk/index.php>

DEMKO, M. *Bratislavské listy, bratislavský samizdat.* In: Network Slovakia, [online]. Júl 2011. [cit. 2011.11.15]. Dostupné na internete: <http://www.networkslovakia.sk/blogy/bratislavske-listy-bratislavsky-samizdat>

Kalendárium k novembrovým udalostiam a pádu komunistického režimu v roku 1989. In: Ústav pamäti národa, [online]. [cit. 2011.11.20]. Dostupné na internete: <http://www.17november1989.sk/kalendarium/>

Kresťanskodemokratické hnutie. In: Voľby, [online]. November 2011. [cit. 2012.02.06]. Dostupné na internete: <http://volby.net/kdh-krestanskodemocraticke-hnutie/>

LIPČÁKOVÁ, V. *Čarnogurského oslobodili.* In: Sme, [online]. November 2009. [cit. 2011.12.02]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/5122799/komunisti-vraj-obsadili-televiziu-smena-24-november-1989.html>

Rehabilitovali Čarnogurského a ďalších. In: Sme, [online]. November 2009. [cit. 2011.12.02]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/5129210/oslobodte-politicky-ch-vaznov-smena-27-november-1989.html>

SITA. *Čarnogurský do konca roka zväzi prezidentskú kandidatúru.* In: Sme, [online]. Marec 2012. [cit. 2012.03.31]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/6321553/carnogursky-do-konca-roka-zvazi-prezidentsku-kandidaturu.html>

SVEN, G. *17. november 1989 - nežná revolúcia alebo ďalší podvod na občanoch?* In: Pravda, [online]. [cit. 2011.11.20]. Dostupné na internete: <http://www.svengrosman.szm.com/Demokracia/17november.htm>

ŠČEPKA, M. *Začal sa proces s Čarnogurským.* In: Sme, [online]. November 2009. [cit. 2011.12.02]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/5120114/zacal-sa-proces-s-carnogurskym-smena-23-november-1989.html>

Úvod . In: Ústav pamäti národa, [online]. [cit. 2011.11.20]. Dostupné na internete: .
<http://www.17november1989.sk/uvod/>, 20.11.2011

Zoznam politických strán na Slovensku. In: Politické strany, [online]. [cit. 2012.04.04].
Dostupné na internete: <http://www.politicke-strany.info/zoznam-politicky-stran-na-slovensku/>

Životopis [online]. [cit.2012.02.06]. Dostupné na internete :
<http://www.prezident.sk/?zivotopis-kovac>